

Inkluzív nevelés

Sérülésspecifikus eszköztár hallássérült gyermekek, tanulók együttneveléséhez

Írta

Köntösné Lőrincz Eszter

Nagyné Tóth Ibolya

Urbánné Deres Judit

SULINOVA

Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Budapest, 2008

Készült a Nemzeti Fejlesztési Terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program 2.1 intézkedés Hát-
rányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben központi program-
jának „B” komponense (Sajátos nevelési igényű gyerekek együttnevelése) keretében.

Szakmai vezető
KAPCSÁNÉ NÉMETHI JÚLIA

Munkacsoport-vezető
LOCSMÁNDI ALAJOS

Témavezető
VARGÁNÉ MEZŐ LILLA

Lektorálta
DR. CSÁNYI YVONNE, DR. PERLUSZ ANDREA

© Köntösné Lőrincz Eszter, 2008
© Nagyné Tóth Ibolya, 2008
© Urbánné Deres Judit, 2008
© Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008

A kiadvány ingyenes, kizárólag zárt körben oktatási céllal használható, kereskedelmi forgalomba
nem hozható. A felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját nem szolgálhatja.

Kiadja az Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Felelős kiadó: Kerekes Gábor ügyvezető igazgató
1134 Budapest, Váci út 37.
Telefon: (06-1) 477-3100, fax: (06-1) 477-3136
E-mail: info@educatio.hu
Adatbank: www.sulinovadatbank.hu

Tartalom

1. Az eszközcsoportok jellemzése, bemutatása a funkció, a felhasználási terület és a sérülésspecifikus használat szerint	5
1.1 Környezeti adaptáció	5
1.2 Speciális segédeszközök	5
1.3 Taneszközök	10
1.3.1 Speciálisan a hallássérültek számára kialakított eszközök	10
1.3.2 Eredetileg nem sérültek számára készített számítástechnikai eszközök	14
1.3.3 Nem sérültek számára készített, az eredetivel azonos vagy más célú eszközök	18
2. Fejlesztő- és terápiás eszközök, játékok	23
2.1 A korai fejlesztés lehetséges eszközei	23
2.2 Az óvodai nevelés/fejlesztés eszközei	28
2.3 Az iskoláskorúaknak készített játékszerek, eszközök	33
2.4 Terápiás eszközök	39
2.5 Az életvitel, életpálya-építés eszközei	41
3. Módszertani ajánlás játéktevékenységekre	43
4. Ajánlás a felhasználás, alkalmazás módjára	56
5. Hasznos címek és telefonszámok	57

Kedves Óvodapedagógusok, Pedagógusok és Szülők!

Amikor gyermekeinket tanítjuk, neveljük, akkor olyan eszközökkel vesszük körül magunkat, amelyek segítenek a gyermeknek és nekünk is abban, hogy együttes munkánk eredményesebb legyen. Feltörik a kérdés, hogy milyen eszközök a legszükségesebbek, milyen eszközök lehetnek munkánk eredményes támogatói? A választás és a kiválasztás nehéz, bonyolult munkáját szeretnénk megkönnyíteni azzal, hogy Önök elé tárjuk azokat az eszközöket és használati lehetőségeiket, amelyek a mai tudásunk szerint segítik a hallássérült gyermeket. Ahhoz, hogy az eszközök segítségével történő ismeretszerzés és ismeretnyújtás jelentőségét a maga súlyában érzékeltetni tudjuk, tudnunk kell azt, hogy a hallássérült gyermekeknél kiemelt jelentőségű a látási és a tapintási észleletek jelentősége. Az érzékletek tudatosítása során elhangzott beszédet és a gyermek által produkált verbális megfogalmazást tartjuk elsődlegesnek a fejlesztés során. Tehát akkor a legeredményesebb az ismeretszerzés, ha útja a látáson, a tapintáson, a meglévő halláson alapuló beszédészlelésen keresztül hat. A gyermek sokoldalú fejlődése és a társadalmi beilleszkedés szempontjából ez a legcélravezetőbb út. Az ismeretszerzéshez azonban nem elég az érzékelés, a megismert tények, gondolatok verbális megfogalmazása, mert az élményhez kötött tanulási tevékenység az, amelynek segítségével mélyebb nyomot hagyhatunk. Ennek jelentősége abban van, hogy a pszichikus lexikonban a külső hatások és a belsővé vált élmények szubjektív elrendezése jön létre. A közvetlen és erős benyomások maradandó nyomot hagynak, amelynek köszönhetően az érzékelés, a bevésés, a felidézés folyamatai tökéletesednek. Az eszközökkel való cselekvés során lelkileg átélt események történnek, amelyek támogatják a személyiség sokoldalú fejlődését is. Ezen folyamatok során a szerzett ismeretek kapcsolódása az előző ismeretekhez is jobb és könnyebb lesz.

Az ember öt érzékszervvel születik, amelyeken keresztül tapasztalatokat szerez, és megismeri a körülötte lévő világot. A gyermekek minél több információt kapnak, annál pontosabb ismereteik lesznek, kialakulnak és fejlődnek készségeik, képességeik. A halló emberek az információ jelentős részét a hallás révén veszik fel, a hallássérültek információhoz jutása ily módon nehezített. Kisgyermekkorban a beszéd elsajátítása is nagyrészt a hallás révén megy végbe, ezért a hallássérülteknél a hallásvesztés mértékével arányosan nehezített a beszédmegértés, a beszéd kialakulása, súlyos esetben a folyamat még felnőttkorban is tart. Nehézségeik lehetnek a beszéd megértésénél, lehet, hogy beszédük nehezen érthető. Nyelvi problémáik miatt hátrányba kerülhetnek a kommunikáció alkalmával. A nagyothallók többsége hallókészülékével a beszédértéskor nagymértékben támaszkodik a hallására. A szájról olvasást kiegészítésként használják. Beszédük viszonylag jól érthető. A súlyos fokú nagyothallók, illetve a siketek a hangos beszédet elsődlegesen szájról olvasás útján értik meg. Nagy teljesítményű hallókészülékkel azonban a zajok, a zörejek és a beszéd töredékes felfogására ők is képesek. Beszédük többnyire nehezebben érthető.

A súlyos hallássérült gyermekek számára új távlatokat nyithat a cochleáris implantációs (CI) műtét, amely a belső fül elektromos ingerlésével a hallóideget auditív élményhez juttatva – megfelelő komplex rehabilitáció után – jelentős javulást eredményezhet a hallás és beszédértés terén. A súlyos hallássérülteknél jelentkező nyelvi nehézségek, kommunikációs zavarok miatt nagyon fontos a megfelelő speciális segédeszközök, az életvitelt segítő eszközök használata, illetve a szókincsfejlesztést, a tanulást, a nyelvfejlődést, a kommunikációt elősegítő játékok, tankönyvek, taneszközök ismerete, alkalmazása. Önök sok olyan eszközt megtalálhatnak eszköztárunkban, amelyek a gyermekek testi és szellemi fejlesztésére alkalmasak. A sok lehetséges és kiválasztható eszköz közül nem mindegyik alkalmas a megcélzott részképességek fejlesztéséhez. Ezért a gazdag választékból csak azokat szerepeltetjük, amelyek különösen alkalmasak, sokoldalú felhasználást tesznek lehetővé, esztétikusak, jól tárolhatók, tisztíthatók, és alkalmasak a gyermekek tevékenykedésére is. A következőkben bemutatott eszközök megismerését, alkalmazását ajánljuk mindenkinek, aki hallássérült gyermekekkel foglalkozik, a többségi óvodák, iskolák pedagógusainak, szülőknek, gyógypedagógusoknak.

1. Az eszközcsoportok jellemzése, bemutatása a funkció, a felhasználási terület és a sérülésspecifikus használat szerint

1.1 Környezeti adaptáció

Ahhoz, hogy a hallássérült gyermekek környezetükben jól érezzék magukat, az őket körülvevő és kiszolgáló eszközöknek az esztétikai és ergonómiai követelményeken kívül meg kell felelniük a gyermekek sérülésspecifikus sajátosságaikból adódó követelményeinek is. Ez azt jelenti, hogy a környezetben ki kell küszöbölni minden olyan hatást, ami a zajok, zörejek kellemetlen hanghatásai miatt félelmet, fájdalmat, bizonytalan érzést keltenek a gyermekben.

Az épületben tapasztalható visszhangosságot akkor tudjuk csökkenteni, ha a folyosó és a nagy termék falát hangnyelő anyagokkal dekoráljuk. Ha lehetséges, azt az osztályt, amelyik hallássérült gyermeket fogad be, ajánlatos az épületnek azon a részén elhelyezni, ahol viszonylagosan csendes a környezet, és a terem világos. Azokban a helyiségekben, ahol a gyerekek zajos tevékenységet folytatnak, ajánlatos szőnyeget, illetve padlószőnyeget a padlózatra fektetni. Ezeknek lehetőleg természetes anyagokból kell készülniük, mert a műanyagok elektrosztatikus feltöltődése miatt ártanak az implantátumnak és a fül mögötti készüléknek is.

Azok az asztalok a megfelelőek, amelyek elrendezése változtatható, a gyermek számára jól látható a minta alapjául szolgáló tevékenység és a pedagógus is (kéz, arc, testbeszéd). Az asztalon erősen kopogó, súrlódó hangok nagyon zavarják a gyermeket, mivel ezeket a zajokat a hallókészülék felerősíti. Ezért valamilyen puha anyaggal (filccel) be kell azt fedni. A foglalkoztató/tantermekben a lehetőségeknek megfelelően a hallássérült gyermeket úgy kell ültetni, hogy jól láthassa a tanár, valamint társai beszédét, mimikáját, gesztusait, tevékenységét.

A játszó- és sportudvarok kiválasztásánál ügyelni kell a környezeti zajok hatásaira (járművek zajai, üzemek, létesítmények által keltett zajok), ezért jó, ha csendes, belső udvar áll rendelkezésre, vagy zajvédő növény-, illetve épített fal veszi körül a játszóudvart. Az udvari játékok anyagánál a természetes anyagokat érdemes előnyben részesíteni (fa, kenderkötél, fém), és ügyelni kell arra, hogy a mászóka, mászódvár, hinták alatt rugalmas ütközést biztosító aljzat legyen (leesésnél a fej, a fül, az implantátum védelme miatt) az esések erejének csillapítására.

Az intézmény folyosóján a tökéletes megvilágítás is igen fontos azért, hogy a gyermekek egymással és a felnőttekkel is jobban tudjanak kommunikálni (szájról olvasási kép, mimika, gesztus).

1.2 Speciális segédeszközök

Hallókészülék

A hallókészülék kisméretű hangerősítő berendezés. A levegőben terjedő hangrezgéseket egy érzékeny mikrofon fogja fel, és elektromos jellé alakítja át. Ezeket felerősíti a készülék kicsiny elektromos erősítője, majd eljuttatja egy miniatűr hangszóróhoz, ahonnan már a felerősített hang kerül a fülbe. A beépített szabályozókkal változtatni lehet a hangerősítés mértékét és az erősítés sajátosságait is (magas vagy mély hang kiemelése, védekezés a túl erős hangok ellen stb.). A működéshez szükséges áramforrást kisméretű elem biztosítja. A hallókészülék fontos tartozéka a méretre készült műanyag fülilleszték, amelyen át a hang a hallójáratba jut. A jól záró illeszték biztosítja azt, hogy a felerősített hang ne juthasson vissza a készülék mikrofonjához, megelőzve ezzel az akusztikus visszacsatolást, a készülék sípolását (a hallókészülék sípolását legtöbb esetben a nem megfelelő illeszték okozza).

A készülék sípolását a következők okozhatják: rosszul illeszkedik az illeszték a fülhöz, mert a gyermek kinötte azt, illetve a gyermek fejének lehajtásakor, állának feltámasztásakor, arcának támasztásakor hozzáér a füléhez vagy az illesztékhez, vagy ritkább esetben elromlik a készülék. Nem megoldás az,

hogy a zavaróan sípoló készüléket a gyermek vagy a tanár lehalkítja, sokkal célravezetőbb mihamarabb új illesztéket csináltatni. Ha az első két esetet kizárjuk, akkor a hibás készüléket ki kell venni, és meg kell javíttatni. A régebbi, hangerő-szabályozó gombbal ellátott készülékek, amelyeknél a hangerőt a szülő/gyermek kezeli, előfordulhat, hogy a sípolás oka a túlzott hangerő. A jelenleg forgalomba kerülő készülékeknél ez a szabályozás már automatikusan történik.

A hallókészülék típusai méretük szerint

- Fül mögötti hallókészülék
- Fülbe helyezhető hallókészülék

A hallókészülék típusai jelfeldolgozás szerint

- Analóg hallókészülék
- Digitális hallókészülék
- Digitálisan programozható analóg hallókészülék
- Csontvezetéses hallókészülék

Speciális esetben használják. Hallgató helyett vibrátort helyeznek el a fül mögött, amelyet fejpánttal rögzítenek. A vibrátor a rezgéseket a csontokon keresztül a belső fülhöz vezeti.

A korszerű, jól beállított hallókészülék a hallássérült gyermekek nyelvi fejlesztésének nélkülözhetetlen feltétele. A hallókészülékkel fő cél az optimális erősítés biztosítása a beszéd szempontjából legfontosabb frekvenciák területén (200–6000 Hz között). A súlyos hallássérült gyermekek legtöbbször fül mögötti hallókészüléket használnak, amelyek közül több igen erős, nagy teljesítményű készülék. A kétoldali hallássérülésnél a sztereóhallás eléréséhez két hallókészülék viselése szükséges. A hallókészülékek külső kezelő szervei típusonként, fajtánként változnak. A hallókészüléket és tartozékait a gyermekek többnyire térítésmentesen kapják, audiológus szakorvos javaslatára. A végleges hallókészülék kiválasztása előtt lehetőség van más-más típusú, erősítésű készülék kipróbálására.

Hallókészülékek

Gondozószett hallókészülékhez

(Pumpa, páratlanító készülék, szárító kapszulák vagy patronok)

A készülékben lecsapódó pára és nedvesség eltávolítására használatos eszközök. A páratlanító készülék elektromos árammal működik, és alacsony hőfokon szárítja a készüléket.

Nagy melegben, vagy nedves helyen tartózkodás esetén használatos, mivel a párás, nedves hallókészülék akadályozza a megfelelő hangvezetést. Általában otthoni használatra ajánlott.

Elemmérő és sztetoklip

Az elemmérővel megállapítható az elem állapota. Amennyiben az elem már nem teljes kapacitással működik, az kihat a hallás minőségére, amelynek következtében a hangerő csökken, vagy egyes területeken az erősítés nem megfelelő. Fontos, hogy a pedagógus is rendelkezzen tartalékelemmel az azonnali csere végett.

A sztetoklippel ellenőrizhető a hallókészülék működése. Ha a gyermek viselkedése (figyelme, kooperációja) megváltozik, a pedagógus gondolhat arra, hogy a készülék elnémulása miatt nem tudja a hallássérült gyerek az események menetét követni. Ekkor használhatja a készülék működésének ellenőrzésére a sztetoklipet. Ilyenkor meghallgathatja a hallókészülékből a hallgató felé áramló hangokat.

A gyermek szülei, tanárai egyszerűen ellenőrizhetik a hallókészülék működését, bár ez a feladat az életkor előrehaladtával mindinkább a gyermekekre hárul.

Cochlea implant

Műtéti eljárással ültetik be az elektródákat, amelyek a csiga elhalt szőrsejtjeinek működését pótolják. A látható eszköz a hallókészülékre hasonlít.

A cochlea implant külső egysége

Két részből áll:

- Belső egység: implantátum, a koponyába beépített vevő és a csigába vezetett elektróda, amelyet műtét során helyeznek be.
- Külső egység: mikrofon, beszédprocesszor, a fejen mágnessel rögzített adótekerecs. A beszédprocesszor lehet dobozos és fül mögötti.

Külső kezelőrészei típustól függőek. A beszédprocesszor beállítását a műtétet követően gyakrabban, későbbiekben félévente szakemberek végzik. Működésüket tölthető akkumulátorok, illetve elemek biztosítják.

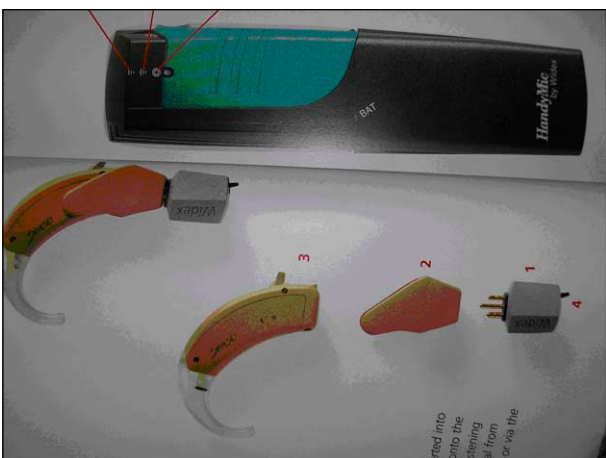
Súlyos hallássérülés esetén ajánlott a műtét, amelynek eredményeként a hallássérült gyermek ily módon a hallás birtokába jut.

A cochlea implant kezelőegysége

Az implantátum alternatívát jelent ott, ahol a hagyományos hallásjavító eszközökkel (nagy teljesítményű hallókészülék) nem lehet jó eredményt elérni a hallás- és beszédfejlesztés során. Azoknak a hallássérülteknek ajánlott, akik nem rendelkeznek a beszéd hallása szempontjából jól használható hallásmaradvánnyal. A műtét előtt a gyermek alapos kivizsgáláson esik át, beleértve a hallásvizsgálatot és egyéb orvosi, pszichológiai vizsgálatot is. Ezek ismeretében döntenek a szakemberek, hogy megoldást jelent-e az implantáció. A műtétet követően intenzív auditív-verbális fejlesztés következik, amely minden érintett szoros együttműködését igényli. A műtét s az azt követő komplex fejlesztés jó eredményeket hozhat a hallás- és beszédfejlődés területén.

FM rendszerű adó-vevő készülék

A hallókészülékes ellátás, a cochleáris implantáció mellett hatékony segítség az FM rendszerű adó-vevő használata. Az adó-vevő egy mikrofonnal ellátott adóból – amit a beszélő, a pedagógus visel – és egy

vevőből áll, amely a hallássérült gyermek hallókészülékéhez vagy a CI beszédprocesszorához csatlakozik. Az adó egy adott frekvenciasávon rádióhullámon sugározza a jeleket a hallássérült gyermek vevőjéhez. A gyermek a vevőn beállíthatja, hogy csak az adó mikrofonjába beszélő hangját hallja, vagy egyszerre működjön a hallókészülék mikrofonja és az adóé is. Az adó hatótávolsága kb. 30 m. Ez a technikai eszköz nem erősít, hangátvitel a szerepe, ugyanakkor hatékonyabbá teszi az erősítést.

Típusai:

a) *Dobozos FM rendszerű adó-vevő*

Két fő része:

- Adó, amely a beszélőnél van. A ruhán vagy a ruha alatt is elhelyezhető dobozos egység, amelyhez kis mikrofon csatlakozik vezetékkel. A mikrofont úgy kell a ruhához rögzíteni vagy a nyakba akasztani, hogy állandó, kb. 20 cm távolságra legyen a beszélő szájától. Ceruzaelem biztosítja az áramellátást.
- Vevő, amely a hallókészülékhez vagy a CI beszédprocesszorához csatlakozik vezeték segítségével. A vevőt a gyermek nyakba akasztva vagy a ruhájához rögzítve hordja. Ceruzaelem biztosítja az áramellátást.

Alkalmazásánál a tanárnak lehetősége van olyan tanulásszervezési módokat is választani, amelyeknél nem kell figyelembe vennie azt, hogy irányító, szervező munkájában milyen távol van a gyerektől. Az FM-készülék segítségével a hallássérült gyermek is követni tudja a többiekét a tanulási folyamatban úgy, hogyha egy osztálytárs beszél hosszan, ő viseli az adót. Mivel a készülék nagy hatótávolságú adója a pedagógusnál van, használata csak órai, iskolai munkánál ajánlott. A tanítás befejezése után a pedagógusnak ki kell kapcsolnia adóját.

b) *Miniatűr, hallókészülékhez csatlakoztatható FM-berendezés*

Két fő része:

- *Mikrofon, adóval.* Kézben tartható, nyakba akasztható vagy a beszélő felé irányítva asztalra állítható. A mikrofon 3 módban működhet: minden irányból vesz, irányított kissugarú körből vesz, és szuper irányított mikrofonállásban van. Tölthető akkumulátorral működik.
- *Vevő.* Vezeték nélkül a gyermek hallókészülékére pattintható úgynevezett audiopapucs segítségével. Áramellátását a hallókészülék eleme biztosítja.

A közepsúlyos és súlyos fokú nagyothallók hatékony segédeszköze. A hallássérült gyermekeknek kedvezőbb jel/zaj arányra (hang és a zaj különbsége) van szükségük a beszédmegértéshez.

Az iránymikrofonnal ellátott korszerű hallókészülékek ugyan már jobb jel/zaj arányt biztosítanak, de a legjobb arány eléréséhez hatásosabb az FM-rendszer használata. Előnye, hogy nem jelent problémát a beszélő távolsága. A távolság a tanár és a gyermek között valójában a beszélő szája és a mikrofon közötti távolság. Az adó mikrofonja a hasznos jeleket veszi fel és továbbítja, a környezeti zajokat nem.

Így kiemelkedő beszédminőség biztosítható a legnehezebb hallási környezetben is. Megvásárlását a társadalombiztosító nem támogatja, főként pályázati pénzből vásárolható meg.

1.3 Taneszközök

A taneszközök használatának célja a gyermekek által szerzett ismeretek kibővítése, a tapasztalatok rögzítése, adaptációja, a gyakorlati alkalmazás sokoldalú lehetőségeinek megismerése.

A hallássérült gyermek tankönyvei, feladatfüzetei akkor szolgálják a fejlesztés céljait, ha segítik a gyermeket abban, hogy a megszerzett ismereteiket jelző fogalmak egyértelműek, érthetőek és az előző ismeretek rendszerébe beilleszthetők legyenek.

Ezért ajánlatos olyan tankönyvcsaládot választani, ahol az anyagfeldolgozás a gyermek egyéni sajátosságaihoz is jól igazodik azáltal, hogy optimálisan három szinten közvetíti ugyanazt az ismeretanyagot. A jól szerkesztett tankönyvek feladatfüzetei is lehetőséget adnak a feldolgozás nehézségi fokainak megválasztására. Akkor fejlődik egyéni sajátosságaihoz képest optimálisan a gyermek, és akkor képes beilleszkedni közösségébe, ha megszerzett ismereteiről számot tud adni. Mivel a hallássérült gyermekek a vizuális úton szerzett magyarázatot könnyebben megértik, érdemes kiegészíteni a szóban (elhangzott, írott) kapott magyarázatokat, ismereteket rajzos (kép, grafikon, logikai ábra) formával.

Tapasztalataink szerint a következő tankönyvek, tankönyvcsaládok felhasználása ajánlott.

1.3.1 Speciálisan a hallássérültek számára kialakított eszközök

A hallássérültek intézményeiben a verbális kommunikáció fejlesztését, a gyermek szó/fogalom kincsét bővítő tanulói segédletek számos változatát készítették el az idők folyamán. Ezek a feladat- és mérőlapok, tankönyvek és könyvek az ismeretek rögzítését, alkalmazását segítik elő. Megismerésük, alkalmazásuk segítséget ad az integrált tanulók ismeretanyagának feldolgozásához. A hallássérült gyermekek beszédfejlesztéséhez használhatók mindazon taneszközök, amelyeket a beszéd fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésére készítettek.

„Napló”

A napló rajzos, fényképes, szöveges élménygyűjtemény, amelybe olyan események kerülnek, amiket a gyermek él meg. A naplóba a gyermekek mindennapjait, életének kisebb-nagyobb eseményeit rögzítik a szülők, később maga a gyermek. Készülhet rajzfűzetbe, vázolófűzetbe vagy lapokra, amelyeket összefűznek.

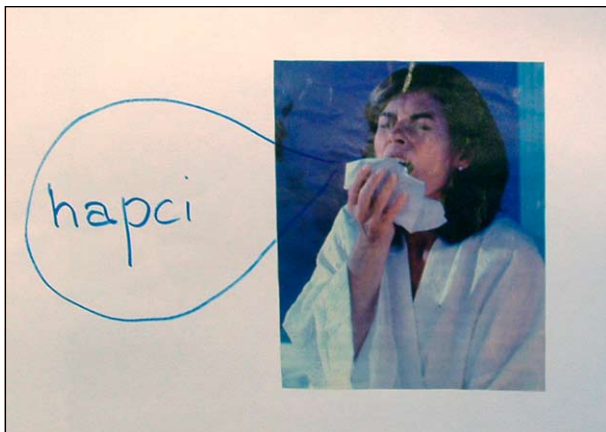
A naplót a szülő vezeti rajzos formában, a korai fejlesztés során kezdi el. Eleinte túlsúlyban vannak a rajzok, egy-egy mondat segíti a megértést mindenki számára. Amikor a gyermek megtanul írni-olvasni, az arány megváltozik: több lesz a szöveg, és csak egy-egy utaló rajz segíti a megértést. Végül már a gyermek írja a naplót. A napló vezetését kérjük az óvónőktől is, így az óvodában történt eseményekről a hallássérült kisgyermek is tud otthon beszélni. A napló egy sajátos mesekönyv is, amelyből sokat és szívesen mesélnek a gyerekek.

A napló vezetése sokrétű fejlesztést tesz lehetővé. A napló segítségével a gyermek mesélhet a vele történt, számára fontos eseményekről. A szülő felkészítheti a gyermekét a jövőben bekövetkező eseményekre. Fejleszti a gyermek szókincsét, segíti kommunikációját. Hozzájárul az időfogalom kialakításához, hiszen a hosszú éveken keresztül vezetett naplóban ismétlődő események (pl. születésnap, névnap, ünnepek stb.), évszakváltozások szerepelnek. Fontos szerepe van a fogalmazás előkészítésében, a lényegkiemelő képesség fejlesztésében. Nagy a jelentősége az olvasóvá nevelésben.

„Hangok könyve”

A saját készítésű mesekönyvet a szurdopedagógusok vagy a szülők készítik olyan képek segítségével, amelyek a gyermekek számára ismertek, és lehetőséget biztosítanak a hangutánzásra, az interaktív mesélésre.

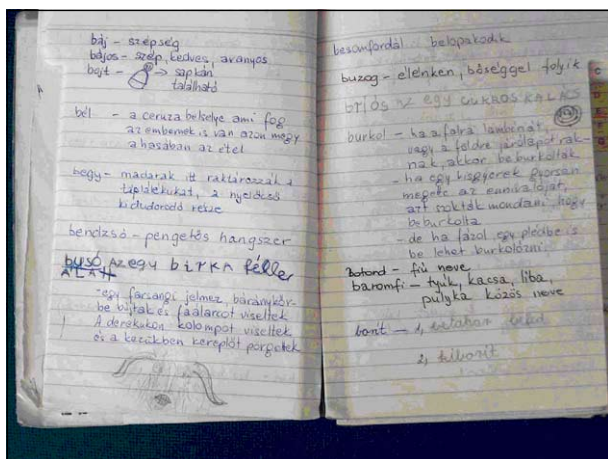
Az olvasóvá nevelésnek előbb kell elkezdenie, mint az olvasástechnika megtanulásának. Ezért nagyon korán meg kell ismertetni és szerettetni a gyermekekkel a könyveket. A korai fejlesztés során használjuk a „hangok könyvét”, későbbiekben már képes mesekönyvekből mesélünk a gyermeknek. Ezek a könyvek színesek, ismétlődő eseményt ábrázolnak, és interaktív mesélésre adnak lehetőséget.

„Hangok könyve”

Egyéni lexikon

A szülő készíti regiszteres, keménykötésű füzetbe, hallássérült gyermekének. A gyermek számára ismeretlen fogalmak, kifejezések kerülnek bele. A szómagyarázat a gyermek nyelvi szintjének figyelembevételével történik. Így lehet rajz, szókapcsolat, magyarázó mondat, rokon értelmű kifejezés. A gyermeklexikonok mintájára készül, különbség a szóanyagban van.

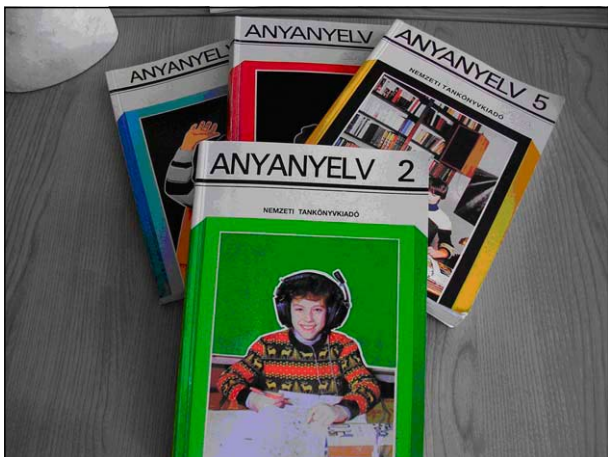

Az „egyéni lexikont” a gyermek használja akkor, amikor számára ismeretlen kifejezéssel találkozik. Feltehetően köznapi kifejezések kerülnek bele, hiszen a súlyosan hallássérült gyermeknek szűk a szókinccse. Önálló szógyűjtésben, tanulásban nyújt segítséget, így nem azt élik meg, hogy mindig segítséget kell kérniük. A halló gyermekek csecsemőkoruktól kezdve hallják a beszédet, így a szavakkal, kifejezésekkel nagyon sokszor találkoznak. Ezek először passzív, majd aktív szókinccsükké válnak. A hallássérült gyermektől sem várhatjuk el, hogy egyszeri szómagyarázat után megjegyezzék ezeket. Ebben is segítheti őket az egyéni lexikon. Nagyon gyorsan elsajátítják az „abc” használatát is. Ha otthon megtanulták a kezelését, már az iskolában, tanórákon is aktív segítők lehetnek. Később már a gyermeklexikonokat hasz-

nálhatják, nyelvi fejlődésüktől függően. Mindez segítheti önálló tanulásukat, valamint alkalmas verbális emlékezetük fejlesztésére is. Előkészítheti a lexikonok használatát és az önálló tanulás kialakítását.

Anyanyelv 1–8. (Nemzeti Tankönyvkiadó)

Tankönyv, a hallássérült gyermekek általános iskolai évfolyamaira készült a magyar nyelv elsajátításának megsegítésére. Feldolgozandó olvasmányokat, meséket tartalmaz, a szövegértés és a szókincs fejlesztését, az ismeretek bővítését és az összefüggések megértését célozva meg.

Kiegészítésül szolgálhat a magyar nyelv oktatásához az integráltan nevelkedő hallássérült gyermekek számára. Segítséget nyújt az írásos utasítások és kérdések megértésének begyakorlásához. Az egyéni felzárkóztatás során és az egyéni fejlesztési terv alapján haladó gyermekek is jól hasznosíthatják.

Gyere, beszéljessünk!

(Fülöpné Ferencz Zsuzsa – Rédei Etelka: *Gyere, beszéljessünk!* Lexikon Kft., Szolnok)

A könyv használata alkalmat nyújt a képekről történő mesélés (élethelyzetekből, mindennapos tevékenységekből kiindulva) elsajátításához, ezzel összefüggésben segítséget nyújt a szókincs bővítéséhez, megoldandó feladatsorai segítik az önálló gondolkodást, problémamegoldást és az ismeretszerzést. Főként az egyéni fejlesztések során alkalmazható, otthoni keretek között is.

Olvasni jó

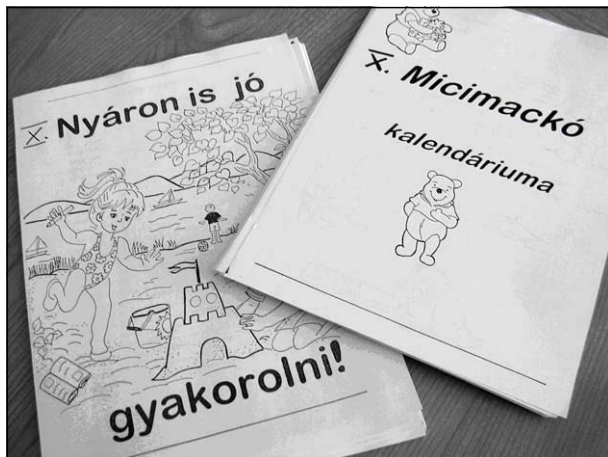
(Kontra Sarolta: *Olvasni jó.* Országos Közoktatási Intézet. Budapest, 1991.)

Segédanyag. Feladatai a nagyothalló diszfáziás gyermekek megsegítésére készültek. Feladatai betűkkel, hangokkal, szavakkal, a toldalékolás szabályaival foglalkozik. Segít a kérdések megfogalmazásában, az

önálló kérdések összeállításában és a helyes válaszok kialakításában. Fő hangsúllyal szerepel benne a látás, hallás, mozgás összerendezett működésének fejlesztése.

Mintát és segítséget ad a hasonló feladatok kidolgozásához, a differenciált foglalkozások megszervezéséhez.

Feladatgyűjtemények

A) Micimackó kalendárium

B) Nyáron is jó gyakorolni

Olyan feladatokat tartalmaznak, amelyek az iskolai és otthoni foglalkozásokhoz nyújthatnak segítséget. A Micimackó kalendárium mesefeldolgozásokon keresztül alkalmat nyújt a neveltségi szint javítására, életvezetési technikák elsajátítására is.

A „Nyáron is jó gyakorolni” c. feladatgyűjtemény rajzos, mesés, keresztrejtvényes színezhető feladataival hasznos szórakozást, játszva tanulást nyújthat a szünetidőre is.

Óvodapedagógusoknak, pedagógusoknak és szülőknek kiegészítésül szolgálhat a gyermekekkel történő foglalkozások során.

„Kapcsoló könyv”

[Kereszty Zsuzsa (et al.): *Kapcsoló könyv az írás, olvasás tanításához. Segédkönyv 1. osztályban tanítók számára.* SuliNova. Budapest, 2005.]

Tanulási nehézség, tanulási zavar, tanulási akadályozottság megelőzésének és terápiájának ismertetése, pedagógiai vizsgálatok a veszélyeztetettség megállapításához, valamint a megelőzést segítő fejlesztő eljárások (mozgás, testvázlat, látás és mozgás koordinációjának, látásészlelés, hallásészlelés, laterális, térészlelés, írásmozgás, időészlelés fejlesztése) leírása található meg a könyvben.

A könyv segítséget nyújt a pedagógusoknak az írás-olvasás tanítás problémáinak elméleti ismeretszerzésében, és gyakorlati segítséget nyújt a problémák kezeléséhez.

Egyénileg kialakított tanítási segédanyagok, képsorozatok

A pedagógus az anyagfeldolgozás során gyakran készít olyan segédanyagokat, amelyek segítik a gyermeket a mese, vers, ismeretanyag megértésében, feldolgozásában. Az egyénileg kialakított illusztráló anyagokat a pedagógusok összegyűjthetik, téma szerint csoportosíthatják, felhasználhatják akkor, amikor szükségét érzik. A jó képek, képsorozatok támogatják az ismeretanyagot, kiemelik a lényeges dolgokat, segítik a logikus elrendezést is. A gyermekeknek rajzolt képek, az illusztrálás során színesen kerülnek bemutatásra, de nagyon jó, ha részleteit, elemeit vagy az egész képet úgy tudjuk a gyermeknek odaadni, hogy az általa kiegészíthető, kiszínezhető legyen.

1.3.2 Eredetileg nem sérültek számára készített számítástechnikai eszközök

A számítástechnikai eszközök térnyerése az oktatásban kitágítja, kibővíti a hallássérült gyermek ismeretszerzési lehetőségeit. Igen nagy előnye, hogy a gyermekeket jól motiválja, ezáltal figyelmük tartós és ismeretszerzésük eredményes lesz. Az osztályban elhelyezett számítógép alkalmat ad a hallássérült gyermeknek arra, hogy amíg társai más tevékenységet folytatnak, tanulópárjával vagy egyedül egyénre szabott feladatot oldjon meg. Erre alkalmasak a gyermek számára szerkesztett feladatlapok, interaktív oldalak, oktatószoftverek és a számítógép szövegszerkesztője is. A számítógépen kapott utasítások megértése, a feladatok verbális megfogalmazásai segítik a gyermek szövegértését, beszédértését, és arra ösztönzik, hogy meglévő hallásukra támaszkodva értelmezzék azokat. A szövegszerkesztő helyesírás-ellenőrző programja hozzájárul ahhoz, hogy írás közbeni hibáit felismerje, majd javítókulcsként használva új ismereteket szerezzen az írásbeli kifejezés területén. A számítógéppel való munka az 1–4. osztályban segítséggel, felső tagozatban segítség nélkül is végezhető.

A gyermekeknek olyan számítógép segít, amelyben videokártya, hangkártya, képszerkesztő program és könnyen kezelhető operációs rendszer van. A felsőbb tagozatokon tanuló hallássérültek kapcsolatot létesíthetnek más felhasználókkal (chat), ami segíti pozitív énképük alakulását, valamint kapcsolatépítési, kapcsolattartási lehetőségüket. A kapcsolat során oldódik kommunikációs gátlásuk, ami segíti intellektuális és pszichés fejlődésüket. Nagyon hasznos kiegészítő lehet a nyomtató, mert lehetőséget ad arra, hogy az elvégzett munka megjelenjen papíron, ezáltal tárolható és mások számára is megmutatható lesz.

A hordozható számítógépek elkísérhetik a gyerekeket erdei iskolai, kirándulási programokra is.

A következő oktatószoftverek használata eredményes és ajánlatos a hallássérült gyermekek foglalkoztatására.

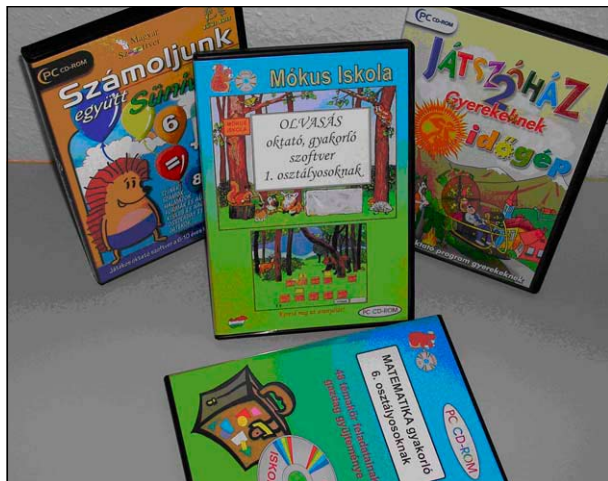
Manó oktatóprogramok (Profi Média Kft.)

Már óvodáskorban használhatók ezek a játékos számítógépes programok, érdekes, a gyermekhez közelálló feladatokkal, interaktív megoldási lehetőségekkel. A beszéddel kísért feladatmagyarázatok segítik a hallásfigyelem fejlesztését, a koncentrációt, valamint a jó feladatmegoldások eléréséhez növeli a gyermek kitartását.

Egyaránt használható iskolában és otthon, az ismeretek szerzésére, a tudás elmélyítésére és ellenőrzésére.

Oktató, gyakorló szoftverek (Marconi Szoftverfejlesztő Kft.)

A tantárgyak szerint, évfolyamokra összeállított anyagok (pl. matematika, magyar nyelv, olvasás, helyesírás, földrajz, történelem stb.) az ismeretek bővítésére szolgálnak, több olyan információ és tudás birtokába juttatja a gyermeket, amely túlmutat az iskolai tananyagon, egyéb összefüggések felismerésére vezeti őket, mégpedig interaktív módon. Az élményszerű ismeretszerzés, a számítógépes megjelenítés az érdeklődés felkeltésére és a meglévő tudás rendszerezésére szolgál.

Egyéni fejlesztési órákon és otthon használhatók.

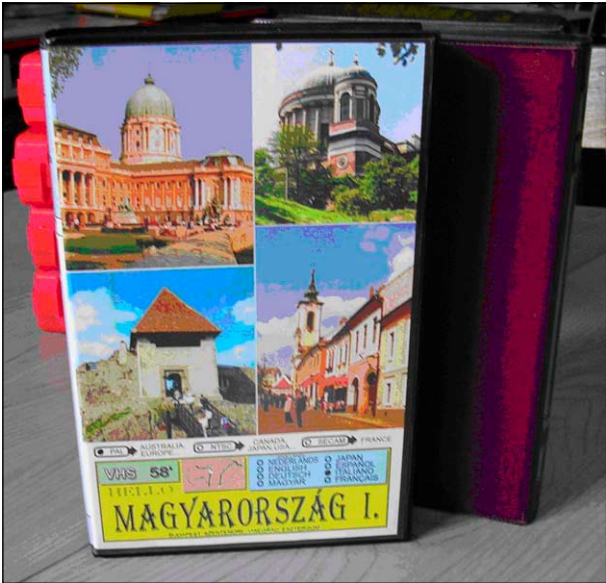
Dalos, mondókás, verses CD-k (Zeneker Kiadó)

Különösen fontos a hallássérült gyermekek számára a zene, ritmus, dallam világával való megismerkedés, hiszen a beszéd elsajátításában ezeknek az elemeknek kiemelt jelentősége van. A CD-ken található egyszerű versek, dalok alkalmasak arra, hogy a gyermek memorizálja azokat, hogy fejlessze hallásfigyelését. Megkönnyíti a szólamok, kifejezések rögzítését, újra felidézését és alkalmazását.

Használható óvodai csoportban, kisiskolás korban ének-zene órán, de egyéni vagy zeneterápiás foglalkozásokon, valamint otthon is.

Videofilmek

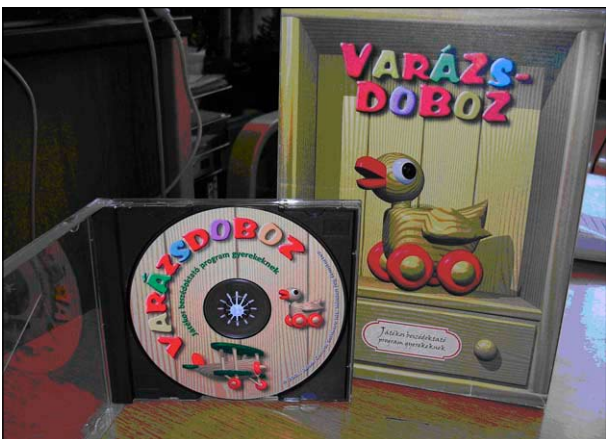

Minden tantárgyhoz kiegészítésként megtalálhatók a videokazetták, amelyeken a témák élményszerű feldolgozása megkönnyíti az ismeretek elmélyítését.

Mese, játékfilm vagy ismeretterjesztő videokazetta használatánál figyelembe kell venni, hogy a csak vizuális úton megszerzett tudás nem elegendő, vagyis a gyermeknek valószínűleg magyarázatot kell fűzni a látottakhoz. Ezt a vetítés után érdemes megtenni. Egy elsötétített teremben ugyanis esetleg nem jól hallja a beszédet, és nem segíti a megértést a szájról olvasás.

A kötelező olvasmányok megértését és feldolgozását segíti az irodalmi alkotások alapján készült filmek megtekintése, mert a képi megjelenítés alátámasztja az olvasott szöveg és a tartalom értelmezését. Ezért az órai feldolgozás előtt ajánlatos ezekkel megismertetni a hallássérült gyermeket.

Varázsdoboz – Játékos beszédoktató program (Robot Control Software Kft.)

A számítógépes program játszva tanítja meg a gyermeket a hangok helyes ejtésére, a megfelelő hang-erő, a beszéd ritmusának, dallamának javítására, elsajátítására. A program a gyermekek aktív részvételét igényli a kiejtés gyakorlásának fárasztó és unalmas kényszerűségei nélkül. Az alkalmazás során a gyermekek képessé válnak arra, hogy jól differenciálják a hangokat, fokozatosan javítsák kiejtésüket. Így könnyebbé válik a hangok automatizálása is.

Logopédiai órákon és otthoni gyakorlásra ajánlott.

Beszédmester

A program és didaktikája ingyenesen letölthető a <http://www.inf.u-szeged.hu/beszedmester> oldalról. Az OM támogatásával egy IKTA projekt keretében készítette: MTA-SZTE Mesterséges Intelligencia Kutatócsoport – Szegedi Tudományegyetem JGYTF-i Kar Gyakorló Általános Iskola – Óvoda Általános Iskola Diákotthon és Gyermekotthon (Siketek Iskolája, Kaposvár). Minimum hardver követelmény webkamerás funkció esetén 800 MHz processzor, 128MB RAM, hangkártya; a következő operációs rendszerek: Win98 SE/XP, vagy 2000XP.

A „Beszédjavítás-terápia” modulja elsősorban az érthető beszéd elsajátítását segíti a hallássérült gyermekek számára, de jól használható logopédiai kezelés során is.

A szoftver az érthető beszédet döntően befolyásoló magánhangzók felismerését segíti úgy, hogy az elhangzás pillanatában ad egyértelmű visszajelzést (a hang betűformájával) a kiejtés helyességéről.

Felépítésében a program a kiejtéstani módszertani lépéseit követi, úgymint: előkészítés, hangfejlesztés, rögzítés, automatizálás.

A „BeszédMester” szoftver második része az olvasástanítás segítségét, az olvasás terápiáját, fejlesztését tűzte ki célul. A szoftver segítségével játékos úton, szinte észrevétlenül lehet gyakoroltatni az olvasást. Használható az iskolai olvasástanítás során és egyéni gyakorlásra. A részképességükben sérült gyermekek fejlesztő terápiájában komplex készségfejlesztést biztosít: memóriafejlesztés, figyelemfejlesztés, irányfelismerés, iránytartás kialakítása, finommotorika fejlesztése, hallási diszkriminációs készség, hallási figyelem, vizuális differenciálóképesség fejlesztése. Segítheti a diszlexia-terápiát, hiszen a betűk újratanításának feltételei biztosítottak, a fonémapárok feladatai pedig célzottan a kritikus párok gyakorlására, differenciálására készültek.

1.3.3 Nem sérültek számára készített, az eredetivel azonos vagy más célú eszközök

(mesekönyvek, témakönyvek, interaktív képeskönyvek)

A mese, a meseirodalom alkotásait nem lehet elzárni a hallássérült gyermek elől azért, mert beszédértése korlátozott. A mese irodalmi alkotás, amely a gyermek sokoldalú fejlődésének fontos eszköze. Mivel művészeti alkotás, elsősorban a gyönyörködtetésnek, a pszichés tartalmak megélésének eszközei. Azonban a természeti és társadalmi törvényszerűségek, az etikai tartalmak mások tapasztalatai alapján való megélése segíti a beilleszkedést, az alkalmazkodást, valamint az empátiás készségek fejlődését is.

A hallássérült gyermeknek is szüksége van a mesére. A mese képei elgondolkodtatják, a mesét kísérő szöveg szemléltet, majd később az olvasás útján segít tudatosítani a magyar nyelv struktúráját. Az ismételt, gyakran hallott mesék segítik a cselekmény gondolati előrevetítését kezdetben képi, majd verbális (belső beszéd) megjelenítésben.

A gyermek érdeklődési körét tekintve bátran választhatjuk az állat, környezet, társadalmi közösségek (család, óvoda, iskola, napi teendők) témáit tartalmazó meséket, mesekönyveket, majd a későbbiekben a hosszabb, bonyolultabb meseszöveget alkalmazó gyűjteményeket és műmeséket is.

A témakönyvek alkalmasak a természeti és társadalmi környezet jelenségeinek, tárgyainak sokoldalú bemutatására. A gyermek érdeklődési köréhez és életkori sajátosságaihoz igazodó témák kötetei segítik a hallássérült gyermeket abban, hogy pontosan értelmezze, és sokoldalúan szemlélje a környező világot. A különböző korosztályok interaktív képeskönyvei a gyermeki tevékenység segítségével azonnal válaszolnak a képek szemlélése alapján felvetődő kérdésekre, támogatják a tudást. Alkalmasak arra, hogy kérdések vetődjenek fel, azokat megfogalmazzák/megfogalmazzuk, segítik a válaszadást, ezáltal fejlesztve a gyermek kommunikációs képességeit is.

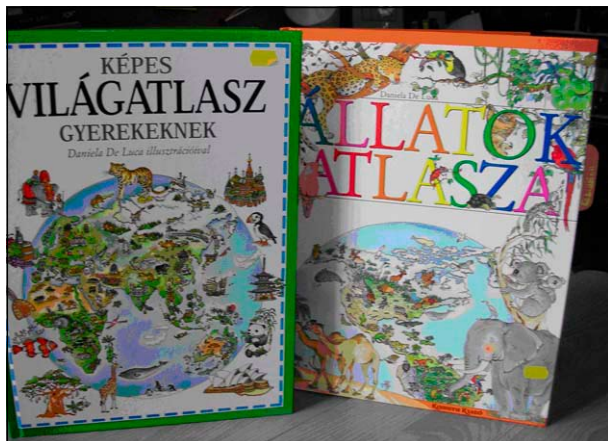
Mesekönyvek

Mesélésre bármilyen mesekönyv ajánlható. A hallássérült gyermekeknél törekedni kell arra, hogy a tartalom és a hozzá kapcsolódó képanyag összhangban legyen, és a megértést szolgálja. Az a jó mesekönyv, amelyben a képek nem zsúfoltak, természetesen adják vissza a valóságot. A szövegnek színvonalasnak kell lennie, ahol lehet, szinonimákat és változatos szóanyagot tartalmazzon.

A mesélés lényege a hangulat, az anya-gyermek kapcsolat elmélyítése. Mesélni bárhol, bármikor lehet; a legjobb módszer mind a beszéd, mind a gondolkodás fejlesztésére. A mesehallgatás pozitív hatásai érvényesülnek akkor is, amikor az óvodapedagógus vagy a pedagógus mond vagy olvas mesét a hallássérült gyermeknek.

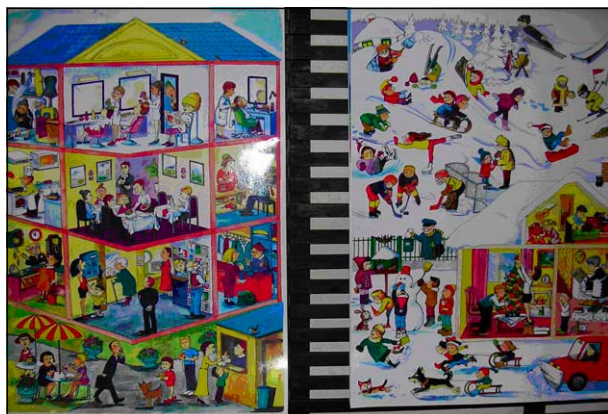
Atlaszok

Életkori sajátosságoknak megfelelő atlaszok, amelyek segítenek a körülöttünk lévő világ, a természeti, társadalmi jelenségek, az emberiség történelmének megismeréséhez.

Felhasználható egyrészt az egyes tantárgyak ismeretszerzésének bővítéséhez, másrészt speciális célokra, úgymint szövegértés, szókincsfejlesztés, ismeretek bővítése, a kognitív gondolkodás fejlesztése, az elvont fogalmak tisztázása céljára.

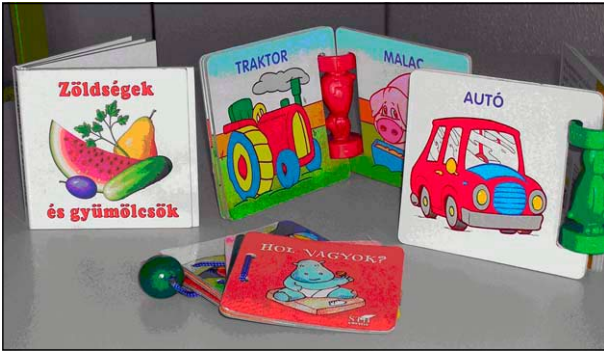
Tematikus képek

Faliképek, amelyek mindennapi életünk helyzeteivel, tevékenységeivel foglalkozik. Egy-egy képen rengeteg esemény zajlik, sok szereplővel, tárggyal, cselekvéses helyzetekkel. Témái például: a négy évszak, a ház berendezése, az emberek elfoglaltságai, az utca, az orvosi rendelő stb.

Fogalmazásórákhoz szavak – tárgyak, igék, főnevek stb.– gyűjtésére, önálló mondatok, kérdések megfogalmazására, események leírására, a nyelvalakok adekvát használatának gyakorlására, összefüggő szövegek leírására.

Leporellők

Már kicsi kortól kezdve alkalmazhatók a korai fejlesztésben. Mivel kemény és kihajtogatható formában készülnek, alkalmasak az egészen kicsi gyermekek számára is, hogy forgassák, lapozgassák. A legkülönbözőbb témák feldolgozását segítik ezek a könyvecskék, egyszerű rajzai, szép színei felkeltik a gyermekek érdeklődését.

A korai fejlesztésben hamar elsajátítható a könyvhöz szoktatás, annak megtapasztalása, hogy a könyv elvezet a mesék világába, hogy az ölben történő mesélés a mama és gyermek közötti bensőséges kapcsolat kialakítására szolgálhat azon túl, hogy a könyvek használata a szókinccs fejlesztésében nélkülözhetetlen, hogy a képi megjelenítés segíti és támogatja a megértést, majd a verbális kommunikáció kialakulását.

Ritmikus versek, rövid mesés történetek, dalok, mondókák

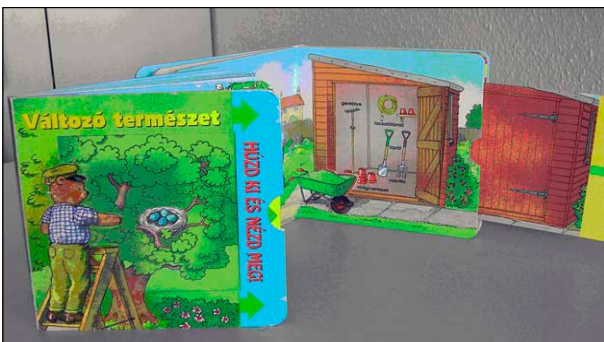

Mozdulatokkal, mozgássorokkal kísérhető gyermekdalok, versek, énekek, mondókák találhatók az ilyen jellegű, széles választékot kínáló kiadványokban.

A hallássérült gyermek számára fokozottan szükséges a test érzéleteinek többszintű bevonása a megismerés és tapasztalatszerzés körébe. A hang, a szó, a mondat, a beszédhez kapcsolódó elemek: mint dallam, ritmus, tempó, hangsúly érzékeltetésében és elsajátításában óriási szerepe van ezeknek a könyvecskéknél.

Egyéni és csoportos foglalkozásokon egyaránt használhatók.

Interaktív mesekönyvek

Keménykötésű kiadványok, éppen azért, mert a lapok bizonyos részei mozgathatók, kihajthatók, fel-emelhetők, tologathatók. Történeteket vagy meséket tartalmaznak, ismeretet nyújtanak.

Igen hasznosak, mert az interakciók során a gyermek olyan, szinte „aha” élményekhez jut saját meg-tapasztalásai során, hogy ez önkéntelen verbális megnyilatkozásokra készíti, vagy legalábbis elvárja a körülötte lévő felnőttől, hogy megfogalmazza azokat számára.

Számos ismétlésre is alkalmat ad, amely a bevésést segítheti elő.

A szavak, Legelső szavaim

Sok olyan könyv található ma már a könyvesboltokban, amelyek csokorba gyűjtik a gyermekek számára legkorábban megtanulandó szavakat.

Szintén egyéni foglalkozások keretében alkalmazható, segíti a szülő gyermekével való otthoni tevékenységét, támogatja a gyermek saját tapasztalatgyűjtését is.

Aranyfa sorozat

(A teljes kínálat megtalálható a www.aranyfa.hu oldalon)

A történetek, mesék (pl. A kertben, A kirándulás, Az álom) egyszerű szövegkörnyezetbe ágyazottak, azt a célt szolgálva, hogy segítsék a történet, a gondolatmenet jobb megértését. Egy-egy oldalon világosan megrajzolt események láthatók, így azok nem vonják el a gyermek figyelmét a lényeges elemekről. A mondatok jól bevéshetőek és felidézhetőek. A szövegek kedvesek, viccesek, esetleg valamilyen tanulsággal záródnak.

Egész korai kortól kezdve használhatók a mesélés élményének kialakításához, szókincsbővítéshez, dramatizáláshoz.

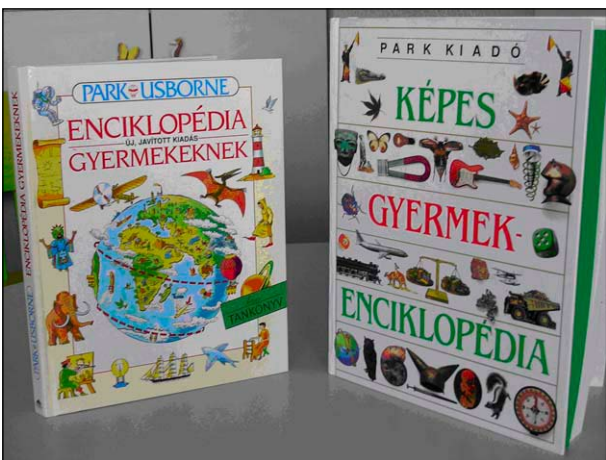
Nézd, milyen a...! (A Passage Kiadó sorozata)

Sok képpel és magyarázattal ellátott könyvek. Mindazon témák feldolgozásra kerültek, amelyek a gyermekek érdeklődésére számot tarthatnak. Folyamatokat mutatnak meg érzékletesen, sok olyan fogalommal, amelynek tisztázása rendkívül fontos a gyermekek számára. Feladatgyűjtemény tartozik minden egyes kiadványhoz, így az ismeretek elmélyítésére még több lehetőség nyílik.

Órai keretben akár a differenciálás megvalósításához is jól alkalmazható, valamint a gyermekeknek kiadható egyéni kutatások végzéséhez. Jó, ha az otthoni könyvtárban is megtalálhatók ezek a könyvek. Hasznos az egyéni foglalkozások keretében feldolgozni őket, mivel rengeteg új ismeretet tartalmaznak, valamint segítséget nyújtanak a világ tökéletesebb megismeréséhez.

Gyermekenciklopédiák, lexikonok

A korszerű műveltség alapjainak megszerzéséhez járul hozzá, fotókkal, művészi reprodukciókkal, rajzokkal, térképekkel, diagramokkal egészíti ki a szöveges tartalmakat.

Önálló ismeretszerzésre, rendszerezett gondolkodásra, az összefüggések felismertetésére szolgálhat. Fejleszti a szóincset, a fogalmak tisztázását és a képi megjelenítési formák segítik a megértést is.

2. Fejlesztő- és terápiás eszközök, játékok

Nem kell különösen indokolni az eszközök használatát, mert minden pedagógus tapasztalja, hogy az élményhez kötött tanulás, az érzelmi tartalom és az érzelmekkel teli átélés folyamatai segítik a teljesítményképes tudást és az ismeretek adaptív alkalmazását.

A fejlesztő-, terápiás eszközök zömét a fejlesztőjátékok készletéből válogatjuk. A játékszerek alkalmazása, használata azért alkalmas a fejlesztésre, mert egyúttal ezek a természeti és társadalmi környezet modelljeiként jelennek meg. A játékos tevékenység, a játéktevékenység során megvalósul az ismeretek elemzése, általánosítása és rendszerezése is. Eközben a gyermekek új ismeretek birtokába jutnak, kipróbálhatják, ellenőrizhetik és korrigálhatják elképzeléseiket a világról. Fejlesztő szerepe a tapasztaltak, ítéletek, döntések megfogalmazásában és tudatosításában rejlik.

Az eszközökkel való tevékenykedés során a gyermek rengeteg tapasztalatot szerez, amelynek tudatosítása, az ismeretek adaptív alkalmazása, az emlékezés és a felidézés folyamatai jobban érvényesülnek. A jó eszköz alkalmas arra, hogy a kreatív felhasználást segítse.

A fejlesztőeszközökkel a gyermek játszik, tehát ismereteit játékkal, játék közben, játékosan szerzi. Miért jó ez? Azért, mert

- a játék és a játékosság a legfontosabb motiváló erő;
- a játék lelkesít, izgalmas és élvezetet szül;
- a játék felkelti az érdeklődést, tevékenységre sarkall, változatossá teszi az ismeretszerzést;
- a játék maga is segít bizonyos készségek elsajátításában;
- a tevékenység ismétlődése során alkalmat ad a tanulásra;
- a játékmester – a fejlesztőtanár – irányító, közvetítő és mintaadó szerepe példaként szolgál.

A pedagógusnak lehetősége van arra, hogy abban az esetben, amikor nem alkalmas a készletében lévő játékszerek céljai támogatására, önmaga készítsen játékos foglalkozásra alkalmas eszközt. Erre akkor kerülhet sor, ha egy-egy téma, problémakör feldolgozásánál a játékozó vagy a kérdezőkártya tartalmát az ismeretanyag fogalmaiból, szavaiból akarja válogatni. Ezeknek a társasjátékoknak a készítésébe bevonhatja a gyerekeket is, mert még jobban élvezik a játékot, a tevékenységet.

2.1 A korai fejlesztés lehetséges eszközei

Az egészen piciny gyermekek kezébe olyan játékszereket adhatunk, amelyek jól foghatók, színesek, nem tartalmaznak apró darabokat. Mivel a hallási élmények nagyon fontosak akkor, amikor egy szép, vonzó játékot megkap a gyermek, és teljes figyelmével felé fordul, nagyon jó, ha a játékszer maga is hangot ad ki. Ennek hiányában mi utánozzuk az állat vagy a tárgy, illetve ember keltette hangokat.

Ügyeljünk arra, hogy a gyermekkel való foglalkozás közben dallamos hanglejtéssel, a magyar nyelvnek megfelelő ritmussal mondjuk a szavakat, szóösszetételeket, mondatokat (kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó).

Háziállatok

Rétegelt lemezből készült tábla 10 háziállattal.

A figurákat a kisgyermeknek két (hüvelyk és mutató) ujjával kell kiemelni, aminek során oppozíciós képessége fejlődik. A kiemelt háziállatok hangjait mondjuk, a gyermekkel utánozzuk (hallásfigyelem, hallási emlékezet fejlesztése). Alkalmas a játék egy-egy állat eldugására, kérdések feltevésére (szövegértés), előhúzására (csodálkozás hangjai) és segítséggel vagy anélkül visszahelyezni a kivágott formába. Az állatok képének lassú feltárása (rész-egész viszonyának felismerése) a kombinációs képességet fejleszti.

Háziállatok és kicsinyeik

Rétegelt lemezből készült tábla, 6 állatfigurával.

A csippentő mozdulattal kiemelhető figurák alatt a kisgyermek meglátja a felül lévő állat kicsinyét. Az állatok megnevezését követően utánozzuk a felnőtt, majd a kicsinye hangját (hallási észlelés fejlesztése). A hallási élmény folytán a hang magassága és a hangszín változásának érzékelése a hallási differenciálóképességet fejleszti. A kiemelt állatok elhelyezhetők az élőhelyeken, amelyeket papírra rajzolunk. Ezzel a gyermek látja az egymáshoz tartozó dolgokat.

Istálló

Rétegelt lemez, az istálló épületének képével.

A formából, csippentéssel kiemelhető épületrészek mögött látja a gyermek a bent levő állatokat és személyt. A forma kiemelése közben kérdő mondatokat mondunk (pl. „Nézzük csak, mi van a tető alatt?” stb.), a visszahelyezésnél a kisgyermek mutatja meg, hogy hová kell tenni a mutatott formát (vizuális emlékezet). A formák kitapintása után (kinesztetikus érzékelés) a kisgyermek megmutatja, hogy hol van annak a helye.

Állatcsalád

Színes, vastag papírkarton 4 vadon élő állattal.

A puzzle-elemekből (egy család: 6 rész) össze lehet állítani az állatot a kicsinyeivel (formaegyeztetés). Az állat hangjának hangoztatása (hallásfigyelem) után ki lehet választani a családot. A kicsinyek megszámlálásával (számszók, számlálás, számosság) a matematikai képességeket is fejleszthetjük.

„Noé bárkája”

Színes, vastag papírkarton összesen 12 elemmel.

A képet úgy is össze lehet állítani, hogy az állat hangját vagy nevét mondjuk (szó- és fogalomkincs-bővítés, verbális emlékezet). A pótkocsin utazó állatok sorozatát (sorozatalkotó képesség) a vizuális, majd a hallási emlékezet fejlesztésére lehet használni.

Játszótér

Kemény kartonból készült, 24 darabos óriás puzzle, rajta a gyermekjátszótér eszközei és a tevékenykedő gyermekek képe.

A kirakás során a kisgyermek megtanulhatja a puzzle-kirakás elemi szabályait (figyelem, formakövetés, kitartás fejlesztése). A kész kép szemlélete alapján kérdéseket tehet fel, és kérdéseket tehetünk fel neki, valódi dialógus alakulhat ki (verbális kommunikációs kép). A képet letakarva emlékezhet, hogy a kérdéses tárgy, személy hol helyezkedett el (emlékezet, tájékozódási képesség fejlesztése).

Kombinációs puzzle

Rétegelt lemezből készült, egyenként növényeket, állatokat, embereket ábrázoló, három részből álló hat kép.

- Az ismeretekre, tapasztalatokra támaszkodva az összetartozó részek összeillesztése (emlékezet, ismeretek adaptív alkalmazása)
- A képek, testrészek megnevezése, csoportosítása (analizálás, szintetizálás)
- Az ábrázolt és saját testrész összehasonlítása (testséma, testkép fejlesztése)

Szerszámláda

Fából készült láda, amelyben színes szerszámok, csavarok, lyukas falemezek vannak.

- Az eszközöket meg kell nevezni. Beszélgetés a gyerekekkel a hozzájuk kapcsolódó élményekről (verbális kommunikáció, emlékezet, adaptív tudás)
- A konkrét cselekvések és a cselekvések megnevezése (ismeretek tudatosítása, megfogalmazása, manipulációs kép fejlesztése)
- Az egyforma eszközök rendezése, számlálása, csoportosítása (elemi matematikai képességek fejlesztése)

Csörgőkészlet

Műanyag vázba épített fémcsörgők, négy darab.

- A kisgyermek által jól fogható eszközök megszólaltatása, a hangélmény tudatosítása

- Kis zenekart lehet működtetni a vers, mondóka ritmusának segítségével
- A szerepjátékokban ébresztőeszközként lehet használni, ami a hallási figyelmet és a hallási differenciálóképességet fejleszti

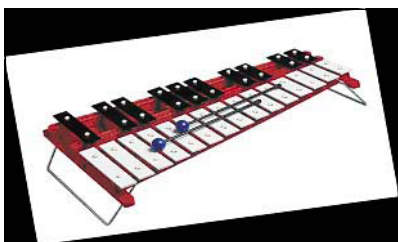
A tenger morajlása

Színes műanyagból készült kétfenekű dob, amelyben apró gyöngyök vannak.

A dob ringatása során surrogó, vízcsobogást utánozó hangot hall a gyermek, ami megnyugtatja, gyönyörködteti őt (hallási figyelem fejlesztése). A kis gyöngyök mozgását hosszasan figyeli, kapcsolatot lát a mozgás és a történések között (ok-okozati összefüggések megértése). A dob fenekét lehet ütni (ritmusemlékezet, mintautánczás, egyenletes ütem élményének megélése).

Metallofon

Fémlemezekből hangolt hangsor, félhangokkal. A magyar gyermekdalok hangkészletét tartalmazza.

A fejlesztőpedagógus lejátszhat rajta minden ismert dalt (zenehallgatás, hallásfigyelem). A magas, a mély, majd egyre közelebb álló hangok sorának megszólaltatása a gyermek vagy felnőtt által (hallási differenciálás és diszkriminációs képesség fejlesztése).

Hangszerkészlet

Fából, fémből és műanyagból készített 16 darab hangszer

- A hangszerek megszólaltatása után megnevezés, kiválasztás, cselekvések utánzása (emlékezet, differenciálási képesség fejlesztése)
- Kis zenekar a versek, dalok, mondókák ritmusának lejátszására (együttműködési készség fejlesztése, szociális képességek fejlesztése)

2.2 Az óvodai nevelés/fejlesztés eszközei

Az óvodai nevelés játéktevékenységeihez főleg csak azokat az eszközöket soroljuk fel, amelyek alkalmasak az egyéni fejlesztésre, megsegítésre. Ennek az az oka, hogy a részképességek egyénenként másként szerveződnek, tehát az ismeretszerzés más-más útját kell a gyermeknek bejárni a fejlesztés során. Az óvodáskorú gyermeknek olyan képességeket kell elsajátítania, amelyek támogatják és segítik a majdani sikeres iskolai beilleszkedést és haladást. A listán szereplő eszközöket úgy válogattuk össze, hogy azok egy-egy részképesség fejlesztését kiemelkedően jól szolgálják. A pedagógus azonban a kreatív felhasználás során sok eszközt más részképességek fejlesztésére is alkalmassá tud tenni. Ehhez szükséges, hogy a gyermeket, képességeit, haladási ütemét jól ismerje. Ezekon a szakmai követelményeken kívül a jó eszköznek tartósnak, jól kezelhetőnek és esztétikailag is megfelelőnek kell lennie.

Mintakereső

Rétegelt lemezből készült, 16 kiegészítő mintával játszható eszköz, amely az ábrázolt tárgyakat, állatokat jellemző mintáikkal párosítja.

Az állatok és a minták megnevezése (szókincsbővítés) és a minták párosítása történik először szemlélet alapján (vizuális megfigyelőképesség), majd emlékezetből (vizuális emlékezet). A forma és a minta párosításával a formaállandóságról szerez a gyermek tapasztalati tudást.

Ovis jelek

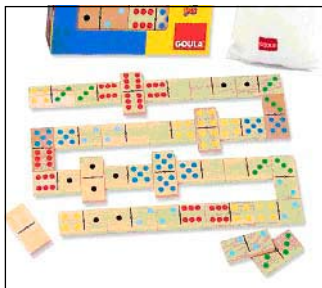

Fadobozban tárolt, rétegelt lemezből készült 28 tárgy képe, amelyet a gyermek közvetlen környezetének eszközeiből válogattak.

A jelek megnevezése után beszélgetést lehet kezdeményezni azok használatára és otthoni tárolóhelyével kapcsolatosan (kommunikációs képességek fejlesztése). A képek párosítása után memóriajátékként

használhatók (vizuális emlékezet fejlesztése, téri tájékozódási képesség fejlesztése). A képek alkalmasak a dominójáték elemi szabályainak megismerésére is (szociális képesség fejlesztése).

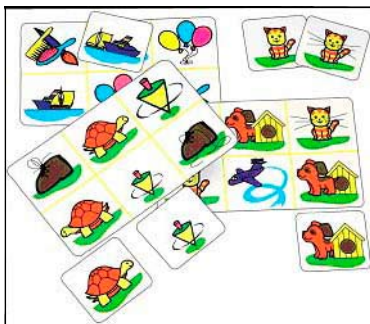
Pöttyös

Rétegelt lemezből készített 6-os körre kiterjedő mennyiségű, 28 darab dominó.

A pontelhelyezéssel ábrázolt mennyiségek megszámlálása, csoportosítása után (számszók ismerete, számlálás ujjak mellérendelésével, majd szemmel követve) dominójáték játszható. A játék közben a kiválasztott dominó mennyiségét az egyeztetni kívánttal összehasonlítjuk, megállapítjuk, hogy az ugyanannyi, több vagy kevesebb a mintánál (matematikai képességek fejlesztése).

Mi a különbség?

Műanyag alapra ábrázolt, 36 hasonló képpel kiegészített eszköz, amelyen a tárgyak, állatok kis különbségekkel vannak ábrázolva.

A képek megnevezése után (szó- és fogalomkincs-bővítés) a hasonlóságok és különbségek megfigyelésével (vizuális differenciálóképesség fejlesztése, figyelem, téri tájékozódás fejlesztése) a képeket az alaplapra lehet helyezni. A minta alapján a gyermek is rajzolhat tárgyakat kis különbségekkel (adaptív tudás).

Kiválasztódoboz

Fadobozban tárolható, rétegelt lemezből készült, 5 témakört felölelő képsorozat és 50 darab azonos elem.

A hosszú lapon levő képek megnevezése, főfogalom alá rendelése után (szó- és fogalomkinccs-bővítés) kísérletet lehet tenni a látott, majd eltakart sorozat tagjainak felidezésére (figyelem, emlékezet, felidzés képességének fejlesztése). A lefelé fordított lap alá ki lehet tenni a kis képeket (sorozatalkotási képesség fejlesztése), majd visszafordítva javítókulcsként ellenőrizni, értékelni lehet a gyermeknek a megoldást (önálló tanulási tevékenység előkészítése).

Memóriaház

Rétegelt lemezből készített ház formájú, a kerek ablakokat takaró lapocska felemelése után hat feladatlappal kiegészíthető eszköz.

Az ablakok felemelése után (oppozíció, szem-kéz koordináció) emlékezetet és megfigyelőképességet fejlesztő, memóriajátékként játszható eszköz.

Zúr a tyúkólban

Rétegelt lemez játéktábla négy fészekkel és olyan fatojásokkal, amelyeknek alján különböző színű jelölések vannak. A játék színdobókockával játszható.

A játékosnak a tojásokon levő színeket meg kell neveznie, emlékezetébe kell vésnie (színszók gyakorlása, megtartó-felidező emlékezet fejlesztése), hogy egyeztethesse a dobott színnel. A játék során gyakorolni lehet a „Nem zöld, hanem piros” mondattípusait (kommunikációs képesség fejlesztése).

Maci bingó

Négy alaptáblán, kétoldalú behelyezhető képekkel és 36 eltérő nagyságú és színű mackókból álló, két pörgetőkártyával készített játék, amelynek elemei megegyeznek a „Minimat” óvodai matematikakészlettel.

Mackók és kártyák színeinek (kék, sárga, narancssárga, zöld, piros, lila), formáinak (nagy – apa, közepes méretű – anya, kicsi – gyerek) megnevezése után a pörgetőkártyával kipörgetett két tulajdonság figyelembevételével kell a macikat elhelyezni (szó- és fogalomkincs fejlesztése, nagyságbecslés, megnevezés). A macikártyák hátán a szám, számkép egyeztetésére van lehetőség (matematikai képességfejlesztés).

Játék a színekkel – katicák

Rétegelt lemezből készült alaplap, kiegészítő színes (rózsaszín, zöld, sárga, kék, piros) katicákkal, amelyeknek a hátán 5-ös körben pettyek vannak elhelyezve.

A katicákat két tulajdonság (szín, mennyiség) figyelembevételével kell a táblán elhelyezni. A fejlesztő egy-egy táblácskát megfogva mondhatja: „Mi van a kezemben? Zöld, hárompettyes katica.” Odaadom, ha elmondod, mit hallottál!” (hallási differenciálóképesség és emlékezet fejlesztése).

Pontról pontra

Műanyagból (speciális zsírkréttával ráírható, onnan vizes ruhával letörölhető) készült 15 lap, hét mintalappal – amelyeket egymásra helyezve egyre bonyolultabb, pontokból alkotott színes képeket kapunk.

A kép szemlélése után ki lehet választani az alkotásához szükséges elemeket (képzelet, vizuális emlékezet). A pontok összekötésével a formát le lehet utánozni, és az alkotott képet ki lehet színezni (folyamatos munka, feladattudat fejlesztése), az alkotott képeket ideiglenes kiállítás rendezésére is fel lehet használni. Ha letörlésre kerül a sor, a letörölt képrészek megnevezése lehetséges (rész-egész viszonya, analízis, szintézis).

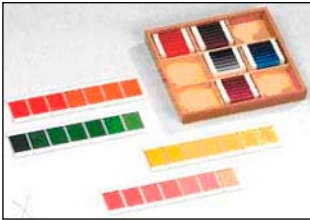
Tapints és számolj!

Rétegelt lemezből készült, számozott mélyedésekkel ellátott alaptábla, amelyekbe a 10 azonos durvaságú – tetején 10-es számkörben pettyes fahengert lehet elhelyezni 1–10-ig sorozatban.

A tapintási érzékeléssel szerzett tapasztalat szerint lehet az egyik sort kialakítani, ahol a „durva-simább” matematikai nyelvi sorozat alkotására van lehetőség. A játékot bizonyos gyakorlás után lehet becsukott szemmel játszani, ahol a kitapintott formát az alaplappal lehet egyeztetni előbb vizuális szemlélet, majd emlékezet segítségével (belső beszéd, gondolkodási funkciók, elemzés, kiválasztás, döntés, ellenőrzés).

Színsorok

Fadobozban tárolt kilenc színű, színenként hét árnyalatot alkotó táblácska.

A színszók és az árnyalatok megnevezése (szókincsfejlesztés) után a hét színnel ki lehet rakni egymás alá a sorozatot (megfigyelés, vizuális differenciálóképesség fejlesztése). A sorozat alkalmas a sorszámnevek gyakorlására úgy, hogy abból kiemelve meg kell állapítani a gyermeknek, hányadik lap tűnt el.

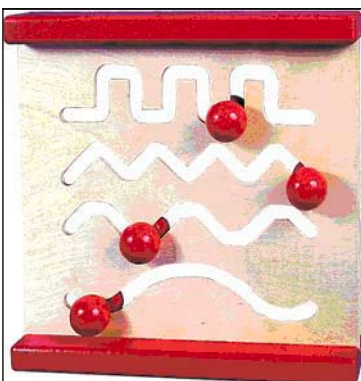
Alkonyat

Zöld, fekete és piros drótból hajlított, a térben egymás elé, mögé, alá húzódó pályák, amelyeken kék, piros és sárga golyók, kockák mozgathatók.

A pályák szemlélése, tapintása után végig tudja a gyermek húzni az ujjait úgy, hogy közben a bejárt út irányát (fel, le, jobbra, balra), illetve a többi pályához való viszonyát (alatta, fölötte, mellette, mögötte) megmondja (szem-kéz koordináció, verbális kifejezőképesség, térbeli tájékozódási képesség fejlesztése).

Íráskészség-fejlesztő

Vízszintes és függőleges helyzetben használható, fogógömbbel ellátott négy íráselem (csészevonal, cikcakk, kis hullám, nagy hullám) fából készített pályája.

A pályán való mozgás – balról jobbra – gyakorlása lehetséges, amelynek megtartása fontos képesség az írás, olvasás, mennyiségismeret szempontjából. A két ujjal (mutató, hüvelyk) való fogás a ceruzafogást készíti elő. Az út végén a tábla fordítható, így az indulás iránya újból balról jobbra lesz. A golyó mozgása, a bejárando út követése alkalmas ad a szem-kéz koordináció fejlődésére, a mozgás a folyamatos, lágy vonalvezetés gyakorlására. Az útvonal kiválasztását a gyermeknek hallás után adjuk (hallásfigyelem, hallási differenciálási képesség fejlesztése).

Gyöngykészlet

Műanyagból készült (vasalható) színes hengeres gyöngyök, amelyekhez 3 mintalapot mellékeltek, de kiegészíthető más lapokkal.

Aprólékos, kitartó munkát igénylő, de a kreativitást és az ujjmozgások ügyesítését is segíti. A gyerekek elmondhatják elképzeléseiket a kialakítandó mintával kapcsolatosan, ahhoz tartják magukat (képzelet, kitartás, monotoniatűrés). Az elkészült alkotások ajándék, kiállítás tárgyát képezhetik.

Minimat szortírozó készlet

Műanyagból készült, különböző színű és nagyságú állatokat, gyümölcsöket, formákat, korongokat, járműveket, láncszemeket tartalmazó készlet, amelyhez 3 pörgetőkártya és színes tányérok is járnak.

Matematikai műveletek végzésére és képességfejlesztésre alkalmas készlet. Elemeiből lehet sorozatokat alkotni, azokat megnevezni, elhelyezni más környezetet (udvar, erdő, állatkert, járműpályák, gyümölcsfák és kosarak) ábrázoló alaplapon (képzelet, hallásfigyelem, emlékezet fejlesztése).

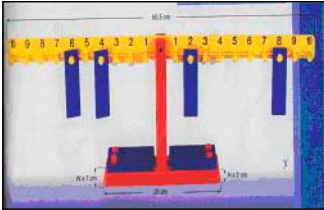
2.3 Az iskoláskorúaknak készített játékszerek, eszközök

Az alsó, de a felső tagozatokban is azok az eszközök, játékszerek támogatják a sokoldalú megismerés, bevésés és felidézés folyamatait, amelyek alkalmazkodnak a gyermek életkori, egyéni sajátosságaihoz – témában, feldolgozásban és tevékenységben is. Az alkalmazott eszközöknek támogatniuk kell az intellektuális tudás bővülését, a gyermek kommunikációs képességeinek fejlődését, segítenie kell az ismeretek adaptív alkalmazását és a kreativitást. Míg az alsóbb évfolyamokban a részképességek további fejlesztése a fő cél, a felsőbb tagozatokban a játékszereknek segíteniük és támogatniuk kell az ismeretszerzést, a megértést is. Ezeknek a sokoldalú követelményeknek akkor felel meg az eszköz, ha

jól illusztrálja a megfigyelni kívánt tényt, jelenséget, történést, cselekvést. Egyes eszközök különösen alkalmasak egy-egy tantárgy ismeretanyagának elsajátítására a tevékenység és a használat során. Mivel a hallássérült gyermeknek szüksége van a kommunikációs fejlesztésre (szóbeli, írásbeli), kapcsolatépítési és kapcsolattartási képességeinek fejlesztésére is, főleg azokat az eszközöket mutatjuk be, amelyek ezeket segítik.

Nem szerepeltetjük itt a társasjátékokat, amelyekből az életkori sajátosságokhoz alkalmazkodva az egyszerű lépegetős szabályjátékoktól kezdve a bonyolult stratégiai játékokig igen széles választékot találhatunk, mert ezek művelésére főleg szabadidőben van lehetőségük a gyermekeknek.

Számmérleg

Kétkarú, műanyag mérleg, amelynek karjain 0–10-ig számok vannak, mindkét oldalon. A karokra kis műanyag lapokat lehet akasztani, amelyeken a mennyiségek vannak feltüntetve.

Tevékenykedés, számok rakosgatása szóbeli utasítás után (szövegértés, hallásfigyelem). A két karon lehet látni a nagyobb értékű mennyiséget – a mérleg nyelve mozdul, és tapasztalatokat lehet szerezni a különbségek és azonosságok szemlélete alapján.

Az én kertem

Négy műanyag alaptábla és a rá helyezhető 4×7 zöldségeket, azok termőhelyeit ábrázoló kép. A képek segítséget adnak ahhoz, hogy a gyermek meglássa, hogy a kezében tartott zöldség hol terem (föld alatt, földön, föld felett).

A zöldségek felismerés utáni megnevezését és a tapasztalatok megfogalmazását (emlékezet, szókincs) követően új ismereteket lehet szerezni a növények fogyasztásával és gondozásával kapcsolatban. Ennek alapján kell a gyermeknek a képeket elhelyeznie, a döntést indokolnia, megfogalmaznia (verbális kommunikáció, kapcsolatfelvétel, kérdések megfogalmazása, társtanítás).

Képes történetek I.

Dobozban tárolt, a gyermekek mindennapi életéből vett történet 12 képe.

A lapokat a történés (egymáshoz tartozás) szempontjából csoportosítani lehet. Szemlélet és beszélgetés segítségével sorba lehet rendezni, és el lehet mesélni (verbális kifejezőképesség, mondatalkotási képesség, verbális emlékezet fejlesztése). A kirakott cselekvéssor problémákat vet fel, amelyek megoldására egyéni elképzelések szülehetnek. Ezt a pedagógus leírhatja, és „Peti (Mari stb.) történetét” képregényes formában átadhatja a gyermekeknek.

Képes történetek II.

Dobozban tárolt, a gyermekek mindennapi életéből vett történet 151 darab képe.

A képes történetek érdekes, izgalmas, jól rajzolt, a gyermekek fantáziáját megmozgató témái alkalmasak mind a látottak elemzésére, mind gondolatébresztésre. A képeken ábrázolt események elmesélése és a sorba rendezés után egyet-egy el lehet dugni (emlékezet, verbális kifejezőképesség fejlesztése).

Érzelmek

Dobozban tárolt 150 kép, amelyből 15-nél erős érzelmeket kiváltó szituációt lehet megfigyelni.

A kép szemlélése, a történetek megfogalmazása során (emlékezet, felidézés, verbális megfogalmazás) a gyermek megtanulja az érzelmeket jelző kifejezések helyes értelmezését, konfliktusai feldolgozását (szó- és fogalomkincs-fejlesztés, verbális kifejezőképesség-fejlesztés, mentálhigiéne).

Érzések

32 történetet ábrázoló 143 kép, amelynek kirakása után mély érzéseket kiváltó történetsor alakul ki. A kép szemlélése, a történetek megfogalmazása során (emlékezet, felidézés, verbális megfogalmazás) a gyermek megtanulja az érzéseket jelző kifejezések helyes használatát, konfliktusai, katarzisiai feldolgozását (szó- és fogalomkinccs-fejlesztés, verbális kifejezőképesség fejlesztése, mentálhigiéné).

Ejtőernyő

Selyemanyagból készített 1,75 vagy 3,5 méter átmérőjű, nyolc fogantyúval ellátott ernyő. Az ernyő körül nyolc gyermek játszhat (zenére, ritmusra vonulhatnak), egyforma mozdulatokat végezhetnek, adhatnak mozgásmintát, amelyet a többiek átvehetnek; guríthatnak labdát kijelölt személynek, vagy véletlenszerű választással (hallásfigyelem, mozgásutánzás, egymásra figyelés, testi ügyesség fejlesztése).

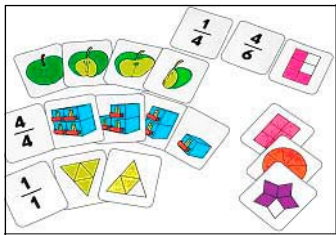
Mozgásfejlesztő táska

Táskában tárolható, hordozható, játékos mozgásügyesítésre alkalmas rudak, karikák, összekötő elemek.

Az elemek térbeli elhelyezésének változtatásával sokcélú ügyességi mozgások végezhetőek utasítás alapján vagy önállóan, kitalált szabályokkal (figyelem, mozgásemlekezet, utasítások tartása, követése, mozgásügyesség, sikeres kivitelezés funkcióöröme).

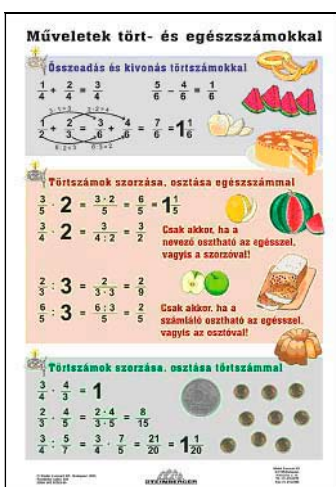
Törtek bevezetése

Tárgyak egészét és törtrészeit ábrázoló és törtszámokat (számlálóval, nevezővel, törtvonallal) megjelenítő műanyag képek.

Az egész és a tört viszonyának szemléltetésére, az ismeretek gyakorlati alkalmazására használatos eszköz (intellektuális tudás, matematikai képességfejlesztés, rész-egész viszonyának szemlélete).

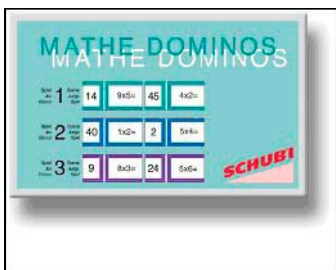
Mértékegységeink

Plakát alakú és nagyságú szemléltető kép a mértékegységek váltásáról, a másik oldalon a törtekkel való műveletek általános szabályairól.

A gyermek önálló, csoportos vagy osztálymunka során ellenőrizheti tudását (matematikai képességek fejlesztése). A plakát szemléltetése közben gondolatok ébrednek, kérdések vetődnek fel benne, amelyeket feltehet társának, tanárának (ismeretgyűjtés, ismeretek alkalmazása).

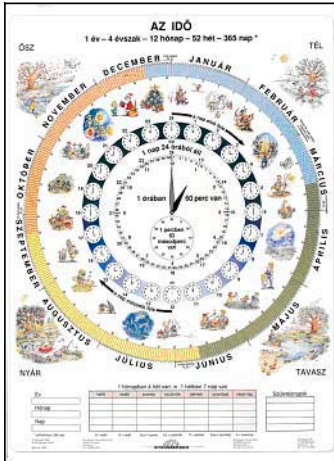
Matematikai dominó

Dominókártyák a szorzatokkal és a szorzási műveletekkel. Dobozonkénti csoportosítása a szorzó/bennfoglaló sorozatokkal való ismerkedés módszertani menetét követi.

Alkalmas az ismeretek gyakorlására, ellenőrzésére, versenyfeladatokra. A verbálisan megadott szorzószámok és a szorzatok hangos ismétlése a gyors és érthető beszédet támogatja (ismert sorozatok, a figyelem a kiejtésre is kiterjedhet).

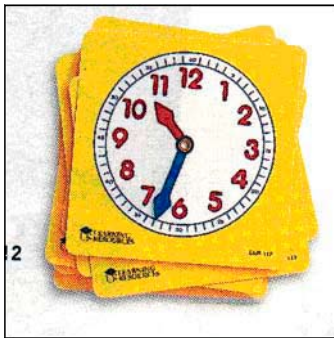
Az idő

Plakát alakú és nagyságú szemléltető kép, az idő jelzésének ábrázolásával (óra, nap, hét, hónap, évszak, év).

A gyermek önálló, csoportos vagy osztálymunka során ellenőrizheti tudását (időérzék, időben való tájékozódási képesség fejlesztése). A plakát szemlélése közben gondolatok ébrednek, kérdések vetődnek fel benne, amelyeket feltehet társának, tanárának (ismeretgyűjtés, ismeretek alkalmazása).

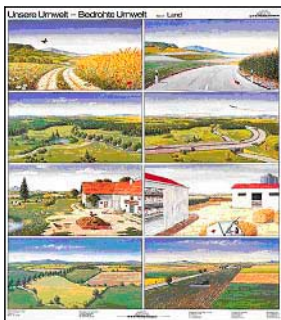
Az óra

Műanyag lapok az óra lapjával és a gyerekek által mozgatható mutatókkal.

Az óra és az idő mérését, a pillanatnyi állapotot jelző kifejezések megértését és az értés bizonyítását demonstráló eszköz (intellektuális tudás, szövegértés, alkalmazott ismeretek).

Veszélyeztetett természet

A környezeti kultúra és a környezettudatos magatartás szabályait és megnyilvánulási formáit bemutató plakát.

Alkalmas az ismeretek gyakorlatban való bemutatására, az ok és következmény szemléletére, elemzésére, ítéletek, kritikák megfogalmazására. A gyermek a plakát szemlélésének és ismereteinek hatására változtathat magatartásán (ön- és csoportérdek).

Logico

Életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó feladatkártyák 3–16 éves korig.

A sorozat elemei alkalmasak az önálló gyakorlásra és ismeretszerzésre (javítókulcs), valamint a fejlesztővel való érdekes foglalkozásokra, beszélgetésekre. Mintájára a tanár az aktuális ismeretanyagot feldolgozhatja hasonló módon, vagy a gyerekekkel találtathatja ki az új eszközt (képzelet, kreativitás, alkalmazott tudás).

2.4 Terápiás eszközök

Képgyűjtemények

Műanyag dobozban tárolható, témák szerint csoportosított fényképek (ételek, állatok, testrészek, játékok).

A nagyalakú, esztétikus megjelenítésű képek szemlélése után a gyermeknek pontos fogalmai, ismeretei alakulnak ki az ábrázolt tárgyakról. A megnevezés után lassú csúsztatással előhúzott képek felismerése segíti a rész-egész viszony felismerését. Alkalmas tematikus csoportok, főfogalmak alkotására is, valamint bármely, a kép témájához segítséget adó tantárgy szemléleti anyagának bemutatására.

Babaház

Fából és természetes anyagokból készült házikó, amelynek mérete alkalmassá teszi arra, hogy a gyermek manipuláljon a benne lévő eszközökkel. Felszereltségéhez tartoznak babák, kicsik és felnőttek, berendezési tárgyak.

Játékos formában leképezhetők a családi otthonban történetek, inspirál a megnyilatkozásra, a mindennapok verbális megfogalmazására.

Bábok

Lehetnek ujjbábok vagy kézre húzhatók.

Óvodás- és kisiskolás korban mesék megjelenítésére szolgál, ösztönzőleg hat a megfelelő kifejezések megtalálásához, a szorongás oldására és az élethelyzetek lejátszására.

Világjáték

Egy kisebb, asztalra helyezhető tálcában homokra helyezhető sokféle tárgy.

A pszichológiában használatos játék a hallássérült gyermekeknél is jól alkalmazható, nemcsak hagyományos céljára, hanem rakosgatás közben, a helyzetek és elképzelések verbális megfogalmazására is lehetőséget nyújt.

A világijátékkal való tevékenykedés önmagában is terápiás hatást vált ki azáltal, hogy a gyermek minden irányítás nélkül felépíti a világot olyanak, amilyenek megélte.

Cserebere-sorozat, a hangjavítás könyvei

Interaktív, fejlesztő, terápiás könyvek a helyes ejtés kialakítására, javítására, begyakorlására. A könyvekben változatos feladatok állnak rendelkezésre a különböző hangok és hangcsoportok játékos feldolgozására.

A logopédiai órák keretében a hallássérült gyermekek számára a hangjavításban használható.

Fejlesztőfeladatok gyűjteményei

A feladatgyűjtemények játékos formában segítenek a nyelv, a gondolkodás, a matematikai összefüggések, az olvasás, a szövegértés, a helyesírás fejlesztésében.

Egyéni fejlesztések során és otthoni gyakorlásra ajánlható.

2.5 Az életvitel, életpálya-építés eszközei

A hallássérült gyermekeknél kiemelten fontos, hogy életvitelével testi fejlődését és egészségét jól szolgálja. Az intézmények gondot fordítanak a helyes táplálkozási szokások kialakítására, programjaikban biztosítják a tudatos odafigyelést a testi folyamatokra, a változatos ételek fogyasztásának előnyeire, az egészségtelen ételek elutasítására.

Az időszervezés, a mindennapok tevékenységeinek megszervezéséhez elengedhetetlenül szükséges az időfogalom és az időbeli tájékozottság képessége. Ezek a tudatosodott tapasztalatokon, az időben szervezett tevékenységeken keresztül szerezhetők meg.

Társas kapcsolatok

A gyermekek életpálya-építését szolgálja a tanulást, a megtanulást segítő technikák elsajátítása. Ehhez adnak segítséget a bevésési, a megtartási emlékezetet és a felidézési tevékenységet szolgáló tréningek. A gyermekek ezen alkalmakkor megismerik magukat, megtanulják ismereteiket saját, belső típusukhoz igazodva megszerezni, megőrizni és felidézni. A gondolkodási képességek fejlesztése hozzájárul az adaptív tudás megszerzéséhez.

3. Módszertani ajánlás játéktevékenységekre

A pedagógus ismert játékok, játékleírások felhasználásával, illetve a gyermekek egyéni sajátosságainak és érdeklődési körének figyelembevételével fejlesztő játékokat konstruálhat. Ezen eszközök alkalmasak lehetnek a szó- és fogalomkincs bővítésére, az ismeretek alkalmazására, valamint más részképességek fejlesztésére is. A játékok felhasználásának és alkalmazásának néhány változatát az alábbiakban mutatjuk be.

Horgászjáték

1. játék

A) változat

A tárgyak vízben vannak. A gyermek valamelyik tárgyat kihúzza. Eközben utánozza a hangját, vagy megnevezi azt.

B) változat

A tárgyak vízben vannak. A gyermeknek azt a tárgyat kell kihorgásznia, amelynek a hangját vagy a nevét hallja. Amikor mindet kihorgászta, feladat lehet, hogy dobja vissza a vízbe, de csak utasításra. Közben beszélgetünk a gyermekkel, ösztönözzük a hangadásra, beszédre – nyelvi fejlettségétől függően.

Szükséges eszközök:

- Vízrel teli tál vagy lavór
- Horgászbot horoggal (egyszerűen elkészíthető hurkapálcából és egy erősebb drótból hajlított horoggal)
- Műanyag játékokon drótból kis hurok

2. játék

A) változat

A gyermek látja, hogy mi van a papírhallakra rajzolva. Azt húzza ki, amit kérünk. (A példaként leírt utasítások az egyszerűtől a bonyolultabb felé haladnak. A gyerek életkorától és szókincsétől függően kell megválasztani az utasítást.) Természetesen beszédfejlettségének megfelelően tőle is kérem a megfogalmazásokat vagy a hangutánzást.

Pl.

- Húzd ki a háp-háp kacsát!
- Húzd ki az autót!
- Hol van a piros labda? Húzd ki!
- Horgászd ki a kicsi, zöld vödröt!
- Hol van a kutya (az alma) és a hajó? Húzd ki!
- Horgászd ki az asztalt vagy a körtét!
- Ne húzd ki a (csíkos) labdát!
- Horgászd ki azt, amelyik szereti a tejet, és azt mondja, miau!
- Kérem azt, ami fából van (bútor, és eszünk rajta)!
- Ne húzd ki az almát, hanem a vonatot kérem!

B) változat

A gyermek nem látja, mi van a halakon. A halak különböző nagyságúak, színűek és mintázatúak. A feladat ugyanaz, mint az előzőekben.

Pl.

- Húzd ki a zöld halat!

- Horgászd ki a kicsi, piros halat!
- Fogd ki a kövér, kék csíkos halat! Stb.

Mi van rajta?

- A gyermek hangot utánoz, vagy megnevezi a képet. Ha már olyan nyelvi szinten van, körülírja – pl. piros gyümölcs, apró magok vannak rajta – a felnőttnek kell kitalálni, hogy mi van a halon.

C) változat

Több egyforma hal van. Az azonos halakon egy főfogalomhoz tartozó dolgok, pl. piros halakon – állatok, csíkos halakon – gyümölcsök, pöttyös halakon – bútorok vannak stb. Ahány témakört érintünk, annyi kosarat, dobozt vagy színes papírlapot készítünk elő. A gyerekek ezekbe teszik a kihorgászott halakat csoportosítva. Ennél a játéknál látni lehet, hogy mi van a halakon.

Pl.

- Horgászd ki az asztalt! Tedd le!
- Horgászd ki a piros almát! Tedd le!
- Kérem a körtét! Hová teszed?

Ezek a gyümölcsök. Itt a bútorok vannak. – A főfogalmat a felnőtt nevezi meg. A válogatást itt még segítheti a halak színe és mintázata. Az előző játék variációja, amikor nem látja a gyerekek, mi van a halakra rajzolva vagy erősítve.

Pl.

- Húzd ki a piros (csíkos) halat! Mi van rajta?
- Tedd a kosárba (vagy a tálba)!
- Horgászd ki a pici (kövér halat)! Mit látsz rajta? Hová teszed?

Itt is segít még a halak formája, színe.

Szükséges eszközök:

- Tó – nagy papírra rajzolva vagy kék kartonpapírból kivágva. Tartósabb, ha filcből vágjuk ki.
- Papírhalk – azonos és különböző formájú és színű halak. A halakra vagy rajzoljuk, vagy gemkapoccsal erősítjük fel a kivágott képeket. (A gemkapocs akkor is kell, ha a halra rajzolunk, mert csak így lehet kihorgászni).
- Horgászbot – hurkapálcából és egy mágnesből készítjük.
- Különböző tárgyak, amikbe a halakat rakhatjuk – tál, doboz, üveg, kosár, különböző formájú színes kartonpapírok.

3. játék

Az előző játékokban használt halakat felhasználva akváriumokba teszi a gyermek a halakat. Gyakorolhatjuk a térbeli viszonyokat, a sorszámneveket, kisebb-nagyobb-legnagyobb, utolsó, első, középső, tele van stb. kifejezéseket.

Pl.

- Tedd az első akváriumba a piros halat!
- Rakd a kő fölé a zöld (pici) halat!
- A középsőbe tedd a csíkos és pöttyös halat!
- A kicsi vagy a nagy halat tedd a legnagyobb akváriumba!
- Ne rakd a csiga fölé a kövér halat!
- Az elsőbe tegyél három halat, az utolsóba egyet! Stb.

Szükséges eszközök:

- Papírhalak
- Akváriumok (Lehet papírra rajzolni vagy kartonpapírból kivágni.)

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Manipuláció; szem-kéz koordináció
- Emlékezet (szimultán, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, rendezés, összehasonlítás)

Kivágott formák

A) változat

A táblán és a kivágott formákon is meg vannak rajzolva a jellegzetességek. A gyermek tetszése szerint keresi meg az általa kiválasztott forma helyét. Közben interaktív beszélgetést folytatunk a gyermekkel.

Pl.

- Ez egy alma, egy szép piros alma. Hol van az alma? Nem, ez nem az alma helye. Hová teszed az almát? Beletetted, jaj, de ügyes vagy! Itt az alma, stb.

B) változat

- A gyermek az utasításnak megfelelően megkeresi a formát, és beleteszi a táblán lévő helyre.

Pl.

- Hol van a finom alma? Itt van, harapj bele! (természetesen csak imitálja). Hű, de finom! Hová teszed? Keresd meg a citromot! Ez az. Vágd el! Jaj, de savanyú! Hol a helye, stb.
- A gyermek életkorától és szókincsétől függően nehezíthetjük a feladatot.

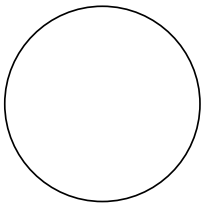
Pl.

- Tedd be az almát és a szőlőt!
- Rakd be a citromot vagy az epret!
- Ne tedd be a körtét!
- Keresd meg, ami piros (savanyú)!
- Hol van, ami fán terem?
- Melyik az, ami sárga, savanyú és teába tesszük? Stb.

C) változat

Nehezebb, amikor már sem a táblán, sem a kivágott formán nincsenek megrajzolva a részletek.
A gyermek kiválaszt egy formát.
Mit gondolsz, mi lehet ez?

Labda, tányér, kerék, narancs, torta, fedő stb.

Ha van hasonlóság, fogadjuk el, és kérdezzük, hogy mi lehet még. Ezzel a gyermek fantáziáját is fejlesztjük.

D) változat

A táblát a végén eltakarjuk, csak a kivágott formák maradnak a gyermek előtt.

- a) Azokat tedd magad elé sorba, amelyek az alsó (középső, felső) sorban voltak!
- b) Tedd magad elé azokat, amik a táblán voltak!

Mind a kettőnél nehezítés, ha ugyanolyan sorrendben kell kirakni, mint ahogy a táblán volt.

E) változat

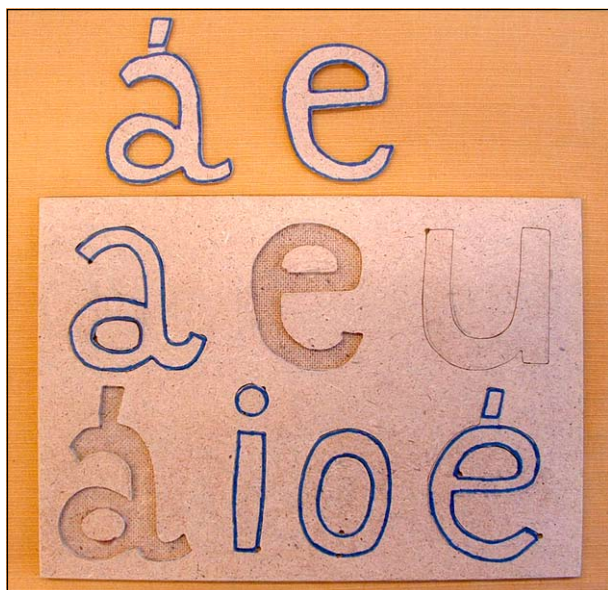
Tapintózsákba tesszük a formákat, és onnan húzza ki a gyermek, amit kérünk tőle.

- a) A gyermek előtt van a tábla, így láthatja a formák sziluettjét.
- b) A táblát már csak akkor láthatja, amikor kihúzta a formát.

F) változat

A betűkirakóval a betűk felismerését gyakorolhatjuk játékosan, természetesen ebbe a játékba is beépítve a hallásnevelést.

A betűk lehetnek a gyermek előtt vagy tapintózsákban. Tapintás alapján kell kitalálnia, melyik betű van a kezében és megkeresni a helyét a táblán. Nagyon fontos a szerepcsere, amikor a gyermek mondja, és a felnőttnek kell megkeresnie a betűt. Jó, ha hibázunk is, így a gyermek ellenőrizheti magát, hogy jól mondta-e, illetve, hogy a játszótárs jól választ-e.

Szükséges eszközök: 2 db farostlemezről készített tábla és a belevaló formák. A felső részéből úgy kell kivágni a formákat, hogy ezeket vissza is lehessen rakni. Az alsó farostlemez egészben marad, és erre kell ráragasztani a felső részt, így a formák nem esnek ki a táblából. Pl. gyümölcsök, ruhák, állatok, járművek, mértani alakzatok, vegyes – nem egy témakör, betűk stb.

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Manipuláció; szem-kéz koordináció
- Taktilis érzékelés
- Figyelem-megfigyelés
- Emlékezet (szimultán, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, rendezés, összehasonlítás)

Egy forma – több rész

A) változat

A gyermek látta kirakva a formát, utána kiborítjuk és összekeverjük a részeket. A gyermek előtt marad egy rajz, ami ugyanolyan, mint a táblán lévő. A gyermek azt a formát veheti fel, amelyiket akarja, de közben beszélünk hozzá, és mondjuk, hogy mi van a kezében. Megkeresni a helyét már önállóan kell, ha nem megy, akkor segítünk.

Pl.

- Ez a maci füle. Hol van a te füled? Ez itt a maci füle! Hol van a maci füle? Ott van a maci füle. Tedd be a maci fülét! Stb.

B) változat

A játék hasonló, mint az előbb, csak most meghatározott részt kell megkeresni és belehelyezni a kivágott részbe.

Pl.

- Keresd meg a maci (bal) fülét (lábát, kezét vagy mancsát)! Hol van a maci hasa (teste, vödre) stb.? Azt a kezét (mancsát) tedd be, amivel a lufit fogja! A fejének azt a részét keresd meg, ahol a szeme (orra, szája) van! Stb.

C) változat

Az alaplapot eltesszük, csak a részek vannak a gyermek előtt. A részeket kell összeilleszteni egészé, de itt már nem segít a körvonalforma. Ehhez a játékhoz jók a keménypapírból készített formák is.

A gyermek tetszése szerint rakja össze az alakzatokat, közben beszélgetünk a kezében tartott részekről, majd az elkészült figurákról.

Szükséges eszközök: Farostlemezből egy formát több részre kell szétvágni – mint az előző játéknál, itt is két farostlemez szükséges, de a kivágott formát részeire bontjuk.

*Hiányzó részek***1. játék**

Kivágott formának meg kell keresni a hiányzó részét. Egy vagy több rész hiányzik.

A) változat

A gyermek megkeresi a hiányzó részt, közben beszélgetünk, hogy mi van a kezében, mit csinál, hová teszi, mi hiányzik stb.

Pl.

- Ez egy autó. Nincs kereke. Hol van az autó kereke? Itt van egy kerék. Tedd oda! Nem jó, ez kicsi. Hol van még kerék? Itt is van egy kerék. Tedd oda! Igen, ez már jó. Ez az autó kereke.

B) változat

A gyermek azt a részt keresi meg, amit mondunk, majd a helyére teszi.

Pl.

- Hol van a virág szirma? Milyen színű? Keresd meg a virág levelét!

Szükséges eszközök:

- Kartonpapírból kivágott hiányos formák
- Hiányzó részek: legyen választási lehetőség formában, nagyságban, színben, de csak egy a jó.

2. játék

Fej szétvágott részei

A) változat

A gyermek rakja össze a fej részeit – csak annyi van, ahány kell –, és közben mondjuk, hogy mit rak ki.

B) változat

Megkeresi és a helyére rakja, amit kérünk tőle.

Pl.

- Hol van a szája?
- Keresd meg a (bal) fülét!
- Tedd a helyére az orrát és a haját!
- Fogd meg a szemét vagy a fülét! Stb.

C) változat

A gyermek előtt más-más formájú, nagyságú és színű fejrészek vannak.

- a) Ő választhatja meg, hogy mit használ fel. A végén elmondja, hogy kit rakott ki: fiút, lányt, nénit vagy bácsit. Természetesen közben mondja, hogy mit választott, miért azt.
- b) Amit mondunk, azt keresi meg és teszi a helyére. Pl. A fiúnak barna (rövid, göndör) haja van. Pici (keskeny, széles) szája. Kék szeme és barna (egyenes) szemöldöke van.
  - Rakjál neki nagy fület, és olyan orrot, amelyet te akarsz (gondolsz)! Stb.
- c) Több fejet kell kiraknia
  - saját elképzelése szerint;
  - utasításra.

Pl.

Az első legyen fiú, a második lány, a harmadik bácsi. A lánynak hosszú fekete haja van. A bácsinak barna, rövid bajusza. A fiúnak zöld szeme van, stb. Először mindig csak egy utasítást adjunk, később már lehet kettőt, majd többet is. Ezt mindig a gyermek életkora, értelmi képessége és szókincse határozza meg.

D) változat

Mi változott meg?

A gyermek becsukja a szemét, és valamit vagy több mindent megváltoztatunk a kirakott fejen (pl. a lánynak kék szeme volt, most barna).

E) változat

Mi a hiba?

A felnőtt rakja ki a részeket, de hibásan: egy vagy több hibával.

Pl. Az egyik szeme zöld, a másik kék. A szemöldök a szem alatt van. A száj fordítva van, stb.

A gyermek javítja a hibát, és nyelvi szintjének megfelelően megfogalmazza, hogy mit csinált.

Szükséges eszközök:

- Fej szétvágott részei kartonpapírból
- Más-más formájú és színű haj
- Más-más színű szem
- Más-más szájforma: kicsi-nagy, keskeny-széles
- Más-más formájú és nagyságú szemöldök
- Más-más nagyságú és formájú fül, orr, bajusz, szakáll
- Arcformák

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Manipuláció; szem-kéz koordináció
- Figyelem
- Emlékezet (szimultán, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, analízis, szintézis, összehasonlítás)

Dominó

A dominójáték szabályai szerint játszunk, közben beszélgetünk.

- a) Teljesen azonos képek: lehetnek témakör szerint (ruhák, játékok, bútorok stb.) és vegyesen
- b) Azonos fogalmat eltérő ábrával bemutató képek: témakör szerint, vegyes
- c) Felezett képek: témakör szerint, vegyes
- d) Kép és szóképek: témakör szerint, vegyes
- e) Kép és számosság egyeztetése:
  - Minden mennyiséget más-más rajz fejez ki, pl. 1 cica, 2 fa, 3 autó, 4 virág stb.
  - Egy mennyiséget többféle rajz is kifejez, pl. 1 ház, 1 maci, 1 autó, 2 alma, 2 cica, 2 asztal, 3 fa, 3 körte stb.
  - Egy ábra több mennyiséget is kifejez.

Szükséges eszközök:

- Boltokban kapható dominó, pl. állatok, gyümölcsök, járművek stb.
- Saját kezűleg készített dominó, kartonpapírból

Fejlesztendő terület:

- Szókinccs
- Hallás
- Figyelem
- Emlékezet (szimultán, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, összehasonlítás, összefüggések felismerése, szintézis)

Részekre osztott papírlap felhasználása

A részekre osztott papír részekre osztása és a sorok száma függ a gyerek életkorától és értelmi képességétől.

1. játék

Mi hiányzik?

- a) Főfogalom szerint
- b) Funkcionálisan vagy a logikailag összetartozók szerint
  - Egy kép hiányzik.
  - Kettő vagy több kép hiányzik.
- c) Választás – csak annyi képből, ahány kell.
- d) Olyan kép is van, ami nem használható fel.

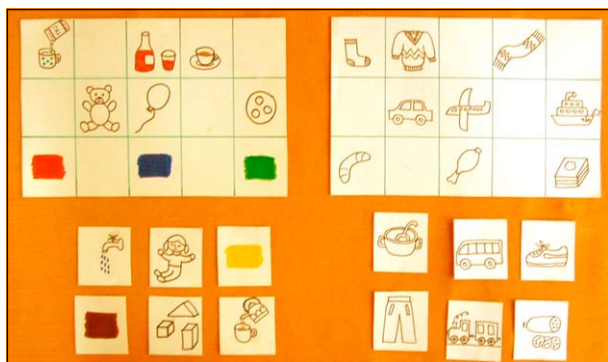
2. játék

Mi a hiba?

- a) Főfogalom szerint
- b) Funkcionálisan vagy a logikailag összetartozók szerint

Pl. Vedd ki, ami nem való oda! Jelöld, hol a hiba! Tegyel piros korongot (pálcát) rá!

Mind a két játéknál megnevezzük a képeket és a képek közötti kapcsolatot, illetve hogy miért tartozik vagy nem tartozik oda.

3. játék

Warren Estabrooks-féle tábla

A táblázat vízszintes felső sorában helymeghatározó képek vannak, a függőleges első sorában különböző tárgyak képei. Négyzethálós papíron kell a megfelelő helyre tenni a jelet.

Korongot vagy pálcát tesz a gyermek oda, ahol a meghatározás szerint a helye van. Itt is lehet szerepcsere, amikor a gyermek mondja, és a felnőttnek kell a feladatot megoldani. Jó, ha a felnőtt hibázik is, így a gyermek figyelme tartósabban fenntartható, és rászoktatjuk az ellenőrzésre is.

Pl.

- Az autó az asztal alatt van.
- A maci és az autó az asztal alatt van.
- Az autó vagy a maci az asztal mellett van.
- Az autó az asztal mellett, a maci az ágyon van.
- A maci vagy az ágy mellett, vagy az asztalon van.
- Nem a maci van az asztal alatt. Stb.

A tábla minden témakörnél felhasználható.

Különböző ruhák vagy különböző színű azonos ruhák vannak a vízszintes sorban – a függőleges sorban pedig fiú, lány, maci, kutya, néni stb.

- A lányon zöld pulóver van.
- A macinak (kék) rövidnadrágja van.
- A lánynak és a néninek barna szoknyája van.
- A kék pulóver nem a fiún van. Stb.

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Figyelem
- Emlékezet (szituatív, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, rendezés, összefüggések felismerése)

Társasjáték

A legfontosabb a játékszabályok megértése és betartása. A legegyszerűbb játék, amikor az alaplapon és a dobókockán ugyanolyan ábrák vannak. Szabály: amilyen ábrát dobott, legközelebb ugyanolyan ábrára léphet. Az az első, aki először ér a kiindulási helyre vagy a célba.

A) változat

A pöttyös dobókockát használjuk, a lépéseket számlálni kell. Cél elsőként célba érni.

Mindkét játéknál a képek rögzítettek, hiszen még csak az a cél, hogy a gyermek eligazodjon a táblán, és használni tudja a dobókockát, megértse a szabályt.

Természetesen a játék során a gyermek nyelvi szintjének megfelelően társalgunk.

A következő játékokhoz az alábbi alaplap ajánlott:

B) változat

Párkereső

A pár egyik fele a tábla közepén, a másik fele a tábla mezőiben. Amelyik képre lép, annak kell a párját megkeresni közepén. A párok lehetnek teljesen azonos képek; azonos formájú, de más színű képek; sziluettképek; funkcionálisan vagy logikailag összetartozó képek stb. A közepén lévő képek lehetnek lefordítva is, ez nagyobb figyelmet igényel.

Ha megtalálta mind a két képet, maga elé teszi, ha nem, a következő játékos jön.

C) változat

Felsőfogalom vagy funkció szerinti képek gyűjtése

a) Előre megegyezünk, hogy ki mit gyűjt

Pl. Állatokat – járműveket, ruhaboltban vásárolható dolgokat – játékokat

b) Amire először lépett, ahhoz gyűjti a képeket.

Csak akkor lehet a tábláról felvenni a képet, ha ahhoz a csoporthoz tartozik, amit a játékos gyűjt. Ha olyanra lép, ami nem jó neki, akkor vagy a következő játékos dob, vagy ha meg tudja mondani, hogy miért nem jó neki, akkor bármelyik képet felveheti, ami ahhoz a csoporthoz tartozik, amit ő gyűjt.

D) változat

Színkereső

Színárnyalatok vannak a tábla közepén, a kockákban egy színnek azonos árnyalata. Mindenki választ egy színt – ez lehet a bábú színe is –, pl. zöld; és csak a zöld szín árnyalatait veheti fel, ha rálépett a zöldszínű kockára. Közben mindig megnevezzük a színt, amire lépünk. A végén a színeket a világostól a sötétig sorba rendezzük.

Szükséges eszközök:

- Boltban kapható társasjátékok
- Saját kezűleg készített társasjáték

- Az alaplapon mindig ugyanazok a képek maradnak, nem lehet cserélni: rajzolt vagy ragasztott képek.
- Az alaplapon üresek a játémezők, és ezekbe mindig a játéknak megfelelő képeket tesszük.

Képeknek felhasználhatjuk a memóriajáték képeit. A dobókocka képes vagy pöttyös.

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Figyelem
- Emlékezet (szimultán, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, konkretizálás, összehasonlítás, rendezés, összefüggések felismerése)
- Szabálytudat kialakítása

Kártyajátékok

A) változat

Párkereső

- Teljesen azonos képek, csak egy képnek nincs párja.
- Azonos formájú, de más színű vagy mintázatú képek, itt is egy képnek nincs párja.

A játékszabály ugyanaz, mint a Fekete Péter kártyánál. Játék közben használható kifejezések:

- Húzz! Nálad van a párja?
- Nálam van a párja. Itt a párja!
- Itt a ....., ez is .....
- A ..... -nek nincs párja.

B) változat

A kártyák sarkában lévő jelek jelzik a párt. A pár nélküli kártyának nincs jele.

- Azonos fogalmat eltérő ábrával bemutató képek
- Funkcionálisan vagy logikailag összetartozó képek

A gyermeket segítik a lapok sarkában lévő jelek, ezért a későbbiek folyamán a jeleket elhagyjuk.

A kvartett szabályai szerint játszunk.

Pl. cselekvésekhez:

Ugyanaz az alany különböző dolgokat csinál, és ugyanazokat a cselekvéseket különböző alanyok végzik.

- A fiú eszik, rajzol, fut, mos.
- A lány eszik, rajzol, fut, mos.
- A bácsi eszik, rajzol, fut, mos.
- A néni eszik, rajzol, fut, mos.

De mindegyik mást ehet, mást rajzol, máshol fut, és mást mos. Természetesen bármilyen cselekvést ábrázolhatunk.

Kétféleképpen is lehet gyűjteni a kártyát: vagy cselekvés szerint, vagy aszerint, hogy ki végzi.

a) Lehet húzni a lapokat egymástól.

b) Kérjük azt a lapot, amit gyűjteni szeretnénk. Ha nincs annál a kártya, akitől kértük, akkor a következő játékos jön. Figyelni kell, hogy kinél milyen lap nincsen. Az nyer, akinek több kvartettet sikerült összegyűjtenie.

Főfogalom szerint is lehet játszani, pl.

Ennivalók – játékok – ruhák – bútorok

Állatok – járművek – innivalók – gyümölcs

Funkcionálisan összetartozók, pl.

Fából készül – üvegből – fémből

Repül – úszik – ugrik – csúszik

Logikailag összetartozók, pl.

Varráshoz – tisztálkodáshoz – evéshez kell – évszakokra jellemző képek

Mindegyikhez négy képet kell készíteni. Mindig megbeszéljük, hogy mi van a lapokon, és miért tartoznak össze.

Természetesen a játék során mindig a gyermek nyelvi szintjének megfelelően beszélgetünk.

Szükséges eszközök:

- Boltban kapható kártyák (Fekete Péter és a hozzá hasonló, Vidám Mackók, Schnipp-schnapp, Az első kvartettem, Bohócok)
- Saját kezűleg készített kártyák

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Figyelem
- Emlékezet (szimultán, szukcesszív)
- Gondolkodás (általánosítás, összefüggések felismerése)
- Szabálytudat kialakítása

Rész-egész

Az egész felismerése részekből. Doboztetőben elhelyezett kép, ezt lapokkal takarjuk le, amelyeken egyre szűkülő sugarú kört vágunk. A gyermeknek először egész kicsi részből kell felismernie a képet, ha nem sikerül, mindig nagyobb részt mutatunk meg, mindig leveszünk egy-egy lapot, így egyre nagyobb sugarú körben látja a képrészletet.

Fejlesztendő terület:

- Szókincs
- Hallás
- Figyelem
- Összefüggések meglátása

4. Ajánlás a felhasználás, alkalmazás módjára

A fent leírt játékok korai életkortól alkalmazhatók. Az iskoláskorú gyermekek is szívesen játszzák ezeket a játékokat, hiszen a szabályok nehezítésével, a szókincs változtatásával, az életkori sajátosságok figyelembevételével a játékok számtalan variációja alkalmazható. A játékokat mindenki tovább fejlesztheti saját ötletei alapján, hasonló vagy új játékokat találhat ki. Fontos, hogy mindig vegyük figyelembe a gyermek életkorát, adottságait, nyelvi szintjét, egyéniségét, és ehhez igazítsuk a feladatokat.

Ezek a játékok ötleteket adnak ahhoz, hogy minél színesebben, a gyermek számára minél játékosabb formában biztosítsuk a harmonikus fejlődéshez szükséges ismereteket, a hallás- és beszédfejlesztést. Mindezen játékok és tevékenységek bő tárházát kínálják a különböző társalgások megindításához. A játék legyen a fő cél, és ne a tanulás, tanítás.

Az eszközök elkészíthetők otthon, a bölcsődében, az óvodában is. A fenti játékok lehetőséget biztosítanak a szókincs, a hallási figyelem, az emlékezet fejlesztésére, gyakorlására, az összefüggések felismerésére, segítik a szabálytudat kialakítását. Alkalmazhatók otthon a szabadidő hasznos eltöltésére, az óvodában gyakorló feladatként, illetve a gyerekek egymás közötti játékának színesebbé tételéhez. Iskolában egyéni fejlesztés, felzárkóztatás során, valamint napköziben szabadidős foglalkozásokon.

Köszönet Tucsek Margit szurdopedagógusnak, aki a fenti játékokat rendelkezésünkre bocsátotta.

Az egy-egy témakört felölelő eszközsorral azt szeretnénk érzékelteni, hogy az eszközöket ki lehet úgy válogatni, hogy a játék során az életkori és egyéni sajátosságokhoz alkalmazkodó egyszerű, majd egyre bonyolultabb feladatok feldolgozásához adjon anyagot.

5. Hasznos címek és telefonszámok

Az integrált gyermekek megsegítését leggyakrabban a hallássérültek intézményeinek szakszolgálatai végzik.

Elérhetőségek

Hallássérültek Óvodája, Általános Iskolája,
Speciális Szakiskola, Diákotthona és Pedagógiai
Szakszolgálat
1147 Budapest, Cinkotai út 125–137.
Tel./fax: 06/1-251-4721 • tel./fax: 06/1-422-3145
e-mail: titkar@siketekbp.co.hu

Hallásvizsgáló Országos Szakértői És Rehabilitációs
Bizottság És Gyógypedagógiai És Szolgáltató
Központ
1147 Budapest, Cinkotai út 125–137.
Tel.: 06/1-422-1493 • 422-3140

Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Módszertani Intézmény, Diákotthon és
Gyermekotthon
1142 Budapest, Rákospatak u. 101.
Tel. kp.: 06/1-273-2220, titkárság: 06/1-273-2225
Fax: 06/1-383-7948
e-mail: drtbisk@nagyothallo.info.hu

Tagintézményei:

Halmazottan Fogyatékos Hallássérült Tagozat (Óvoda és Alsó Tagozat)
1142 Budapest, Szőnyi út 26/b
Tel./fax: 06/1-251-5368
Speciális Szakiskola
1144 Budapest, Újvárospark 1.
Tel./fax: 06/1-220-0548

Széchenyi utcai Óvoda, Általános Iskola, Pedagógiai Szakszolgálat
4031 Debrecen, Széchenyi u. 60.
Tel. kp: 06/52-412-241
Fax: 06/52-412-191
e-mail: deafdebr@axelero.hu

Mlinkó István Általános Iskola, Diákotthon, Óvoda és Szakszolgálat
3301 Eger, Klapka u. 10.
Tel./fax: 06/36-518-942, 06/36-518-943
Fax: 06/36-515-411
e-mail:mlinko@mlinko.hu

Tóth Antal Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium
9400 Sopron, Tóth A. u. 1.
Tel.: 06/99-312-254
Fax: 06/99-524-091
e-mail: tothantal@totha.fullnet.hu

Klúg Péter Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Diákotthon
6725 Szeged, Bécsi krt. 38.

Tel. kp.: 06/62-547-192, Fax: 06/62-547-180, Ig.: 06/62-547-193, Gazd. cs.: 06/62-547-181

e-mail: siketek.szeged@axelero.hu

Cházár András Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Gyermekotthon
2601 Vác, Március 15. tér 6. Pf.: 29

Tel./fax: titk.: 06/27-501-675

Porta tel., fax: 06/27-501-676; 06/30-475-6591

e-mail: horakmem@chazar.hu

Simon Antal Általános Iskola, Diákotthon, Gyermekotthon és Pedagógiai Szakszolgálat

2601 Vác, Temető u. 29.

Tel./fax: 06/27-502-910/26 mellék a fax

e-mail: simonantal@simonantal.vac.hu

Duráczy József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ

7400 Kaposvár, Somssich P. u. 8.

Tel.: 06/82-527-445, Fax: 06/82-511-490

e-mail: titkar@deafkvar.hu

Reméljük, hogy eszközkészletünk és ajánlásaink segítséget adnak a hallássérült gyermekek integrált neveléséhez!

SZERZŐK